

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет

Шутова М. О., Коломієць В. О.

ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ З ЛІНГВІСТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

*МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 035 «ФІЛОЛОГІЯ»*

Київ – 2023

Рекомендовано до поширення через мережу Інтернет вченою радою
Київського національного лінгвістичного університету
(протокол № 5 від 24 жовтня 2023 року)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Стефанова Н. О. – доктор філологічних наук, доцент, професор
кафедри англійської філології і філософії мови Київського національного
лінгвістичного університету

Валігура О. Р. – доктор філологічних наук, професор, завідувач
кафедри східної і слов'янської філології Київського національного
лінгвістичного університету

Шутова М. О., Коломієць В. О.

Підготовка і захист курсової роботи з лінгвістичних дисциплін:
Методичний посібник для здобувачів першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти за спеціальністю 035 «Філологія». Київ :
Видавничий центр КНЛУ, 2023. 71 с.

Описано методику виконання, правила оформлення й порядок
захисту курсової роботи, подано конкретні практичні рекомендації щодо
розробки програми дослідження та її реалізації, написання тексту роботи
та підготовки до захисту. Для студентів спеціальності 035 «Філологія».

УДК 808.2

ISBN 978-966-638-404-4

© Шутова М. О., 2023
© Коломієць В. О., 2023
© Вид. центр КНЛУ, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	5
ВИМОГИ ДО КУРСОВИХ РОБІТ	6
Цілі курсової роботи	6
Науковий апарат дослідження.....	6
Структура, обсяг і оформлення курсової роботи.....	8
Критерії оцінювання курсової роботи	9
ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ	14
Вибір теми	14
Складання орієнтовного плану дослідження та графіка виконання курсової роботи	16
Підбір літератури.....	17
Пошук літератури	18
Складання списку літератури.....	19
Вивчення підібраних джерел.....	22
Уточнення плану дослідження	26
Виконання практичної частини.....	27
Написання тексту	28
Складання плану рукопису.....	29
Підготовка чорнового рукопису	30
Редагування тексту	30
Робота над стилем	30
Логічні основи редагування рукопису	31
Рубрикація тексту	33
Редагування окремих елементів курсової роботи.....	34
Написання резюме	44
Технічне оформлення роботи.....	44
Захист КУРСОВОЇ роботи.....	48

Процедура захисту.....	48
Підготовка до захисту.....	49
Дотримання академічної доброчесності.....	52
Заключні положення.....	53
Додаток А Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи українською мовою.....	54
Додаток 2 Зразок оформлення титульної сторінки курсової роботи англійською мовою.....	55
Додаток 3 Зразок оформлення змісту курсової роботи (третій курс) ..	56
Додаток 4 Зразок оформлення змісту курсової роботи (четвертий курс) ..	57
Додаток 5 Список рекомендованої довідкової літератури ..	58
Додаток 6 Рекомендовані інформаційні ресурси ..	60
Додаток 7 Зразки бібліографічного опису різних видів наукової літератури ..	61
Додаток 8 Засоби текстового зв'язку в науковій праці ..	66
Додаток 9 Мовні засоби, які використовуються при цитуванні та переказі використаних джерел ..	69
Додаток 10 Зразок оформлення списку використаних джерел.....	71

ПЕРЕДМОВА

Успішність виконання курсової роботи залежить не тільки від ґрунтовних знань з відповідної дисципліни, а й значною мірою від володіння методикою наукового дослідження, тобто вміння самостійно знаходити необхідну наукову літературу, планувати та організовувати дослідження, аналізувати фактичний матеріал тощо. Проте саме цих навичок і вмінь бракує здобувачам вищої освіти, які приступають до написання курсової роботи. Незнання правил і прийомів наукової праці призводить до непродуктивних витрат сил і часу і, внаслідок, до зниження якості роботи.

Мета пропонованого посібника – ознайомити здобувачів вищої освіти з методикою виконання курсової роботи. У ньому роз'яснюються вимоги до курсових робіт, даються поради щодо того, як вибирати тему й розробляти програму дослідження, добирати й вивчати літературу, виконувати дослідне завдання, писати й оформляти текст, готуватися до захисту. В посібнику вміщено зразки оформлення титульного аркуша, змісту й списку використаної літератури, правила бібліографічного опису літературних джерел, адреси ресурсів мережі Інтернет, присвячених проблемам лінгвістики.

Посібник призначено для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які пишуть курсові роботи з лінгвістики та зіставного мовознавства. Він також може бути використаний здобувачами вищої освіти, які працюють у наукових гуртках або проблемних групах, при підготовці наукових доповідей і повідомлень, під час роботи над рефератами.

Посібник розроблено на підставі Положення про організацію освітнього процесу в Київському національному лінгвістичному університеті (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти), затвердженого вченою радою КНЛУ 31.01.2023 р., протокол № 12 та Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти), затвердженого вченою радою КНЛУ 29.09.2022 р., протокол № 3.

ВИМОГИ ДО КУРСОВИХ РОБІТ

Цілі курсової роботи

Курсова робота – це одна з форм самостійної науково-дослідної роботи здобувача вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. В процесі її виконання студенти набувають навичок і вмінь, необхідних для проведення самостійних наукових досліджень: вчать аналізувати наукову проблему, добирати й критично вивчати літературу з теми дослідження, робити теоретичні висновки й узагальнення, розробляти програму й використовувати різні методи дослідження, аналізувати отримані результати, робити й обґрунтовувати висновки, визначати перспективи подальших наукових розвідок з обраної проблематики. Працюючи над текстом роботи, студенти набувають і вдосконалюють уміння наукового писемного мовлення, а готуючись до захисту – вміння робити усне наукове повідомлення, аргументовано відстоювати свою точку зору. Нарешті, самостійні наукові пошуки сприяють розвитку мислення студентів: умінь аналізувати, зіставляти, узагальнювати, конкретизувати, робити висновки.

Курсова робота є навчально-дослідною роботою, яка має характер цілісного, завершеного самостійного дослідження і виконується з метою закріплення, поглиблення й узагальнення знань із певної лінгвістичної дисципліни, формування вміння застосовувати отримані знання для вирішення конкретного фахового завдання. Важливо, щоб здобувачі вищої освіти отримали й навчилися застосовувати елементарні навички наукової праці, а саме навчилися знаходити й критично опрацьовувати потрібну наукову інформацію, збирати й класифікувати власний фактичний матеріал, формулювати висновки, пропозиції, рекомендації з предмета дослідження. Наукової новизни від курсової роботи не вимагається, але вона повинна мати певну практичну цінність.

Науковий апарат дослідження

Запорукою успішного виконання курсової роботи є ретельно розроблений науковий апарат дослідження, під яким розуміють основні положення, що визначають спрямованість, логіку та умови підготовки і проведення дослідження. Науковий апарат звичайно включає обґрунтування актуальності дослідження і його новизни, докладне, чітке й завершене визначення об'єкта і предмета дослідження, формулювання його мети і конкретних завдань, визначення фактичного матеріалу, характеристику методів його збору і способів його опрацювання та аналізу.

Актуальність дослідження визначається тим, наскільки його результати будуть сприяти вирішенню конкретних практичних завдань. Обґрунтування теми дослідження має переконувати в актуальності наукових пошуків, на підставі яких обрано проблему дослідження, розкривати чинники, які зумовлюють необхідність дослідження. Ними можуть бути розвиток науки, ступінь дослідженості проблеми у роботах вітчизняних та зарубіжних лінгвістів, суспільні потреби, необхідність узагальнення певного досвіду та ін.

Тема дослідження – це конкретизація і вичерпне визначення досліджуваного явища, сфери і меж дослідження.

Мета дослідження здебільшого міститься у формулюванні теми. Чітке бачення наукової мети дослідження є передумовою діяльності дослідника, активізує його творчий потенціал. Вона може стосуватися різноманітних теоретичних, прикладних питань. Як правило, її вбачають у виявленні залежностей між певними лінгвістичними факторами, з'ясуванні зв'язків між явищами, встановленні умов усунення недоліків у мовних процесах, розкритті можливостей удосконалення таких процесів, пізнанні закономірностей і тенденцій розвитку лінгвістики та ін.

Об'єктом дослідження є частина об'єктивної реальності або знань про неї, що породжує проблемну ситуацію й на яку спрямована увага дослідника. Об'єктом у філології може вважатися форма (лексичні одиниці, граматичне / лексичне явище, текст, дискурс), структура (будова і відношення між компонентами) та функція (призначення і роль об'єкта або його частин).

Предмет дослідження – це певна частина, окремі сторони, властивості або відношення об'єкта (лексичні / граматичні властивості, функціонування, особливості вживання мовних одиниць). Об'єкт та предмет співвідносяться як загальне і часткове.

Отже, філологія – це наука, яка має своїм об'єктом лінгвістичне явище як ціле, а предметом – смисли, втілені в мовних і парамовних структурах цього явища, а також всі явні і неявні закономірності і властивості, характеристики складових його одиниць.

Мета курсової роботи дає уявлення про основні результати, які мають бути викладені й обґрунтовані в роботі. Мета роботи конкретизується в її основних завданнях, які являють собою своєрідні етапи досягнення мети. Завдання розкривають мету дослідження, і в сукупності мають відповідати їй. Як правило, в курсовій роботі формулюють три – чотири таких завдання. Вони можуть у свою чергу ділитися на підзавдання. Зміст і характер завдань залежить від специфіки роботи, але здебільшого одне з завдань передбачає вивчення природи, структури, законів функціонування об'єкта; інше – встановлення формальних ознак об'єкта, ще інше – відбір і аналіз мовного матеріалу.

Матеріалом дослідження є фактичний мовний матеріал, вилучений з різноманітних джерел.

Методика дослідження – це сукупність і послідовність методів і прийомів, яка забезпечує повне й достовірне розв'язання поставлених дослідником завдань. Обґрунтування методики полягає в доказі її адекватності предмету й завданням дослідження, достатності й раціональності.

Практична значущість дослідження визначається можливістю використання його результатів у викладанні лінгвістичних дисциплін, для написання курсових і дипломних робіт, для укладання посібників і підручників, у вирішенні практичних завдань.

Структура, обсяг і оформлення курсової роботи

Курсова робота, як і будь-яка науково-дослідна робота, складається з титульної сторінки, змісту, вступу, основної частини, загальних висновків, резюме українською і англійською мовами і списку використаної літератури. Вона також може мати список джерел фактичного матеріалу і додатки.

Титульна сторінка роботи має містити назву міністерства, якому підпорядкований університет, назву університету, назву кафедри, на якій виконана робота, тему роботи, прізвище, ім'я й по батькові виконавця, прізвище, ініціали, науковий ступінь і посаду наукового керівника, а також назву міста й рік виконання роботи. В курсовій роботі має бути дві титульні сторінки: українською і англійською мовами (додатки А, Б).

У змісті, який являє собою остаточно відкоригований план науково-дослідної роботи, перераховуються заголовки всіх її структурних частин у тій послідовності, в якій вони з'являються в тексті, і вказуються сторінки, на яких вони починаються (додатки В, Г).

У вступі коротко обґрунтовується вибір теми, її значущість і актуальність, висвітлюється сучасний стан дослідження наукової проблеми, якій присвячена робота, стисло викладається науковий апарат дослідження. Якщо було здійснено апробацію результатів дослідження, вказується, на якій конференції вони були оприлюднені у вигляді доповіді. Якщо отримані результати були опубліковані, зазначається вид публікації і назва наукового журналу, збірника наукових праць або матеріалів конференції.

Основна частина, як правило, складається з теоретичного і практичного розділів. У теоретичному розділі дається критичний аналіз опрацьованої студентом наукової літератури та виділяються теоретичні положення, які були вихідними при виконанні практичної частини курсової роботи. Також, у цьому розділі обґрунтовується необхідність здійснення певних дослідницьких розвідок. У практичному розділі

вказується мовний матеріал, описується хід дослідження, викладаються результати аналізу мовних явищ. І теоретичний, і практичний розділ завершуються коротким узагальненням результатів, оформленим у вигляді висновків до розділу.

У загальних висновках коротко, згущено, переважно у формі тез або коротких, нерозгорнутих, лаконічно сформульованих тверджень, говориться, що зроблено, до яких висновків дійшов студент. Тут також вказуються шляхи практичного застосування результатів дослідження.

У резюме стисло викладаються основні результати дослідження і зазначається їх практична значущість.

Список використаної літератури містить опрацьовані студентом вітчизняні та зарубіжні праці з основної дисципліни та суміжних з нею наук (не менше 18 назв), на які він посилається у своїй роботі.

Список джерел фактичного матеріалу включає джерела, з яких були отримані приклади мовних явищ. До них належать тексти різних жанрів (художні, публіцистичні, технічні, ділові тощо), словники, глосарії, веб-сторінки, відео і аудіо матеріали тощо.

Курсова робота також може містити додатки з громіздкими таблицями, малюнками тощо.

Студенти третього курсу виконують курсові роботи українською мовою, студенти четвертого курсу – англійською мовою.

Обсяг курсової роботи – 15 – 20 сторінок друкованого тексту (з урахуванням списку літератури). Теоретична частина роботи займає мінімальний обсяг від усієї роботи – до 5 сторінок. Основна частина роботи має фокусуватись на практичному, тобто дослідницькому компоненті. Основний зміст роботи займає 10–15 сторінок, вступ і висновки – по 1 – 2 сторінки. Список використаних джерел, анотації і додатки в обсязі курсової роботи не враховуються, хоча вони й мають спільну нумерацію з рештою роботи.

Робота має бути грамотно написана і охайно оформлена. Завершена курсова робота подається науковому керівнику не пізніше ніж за два тижні до захисту.

Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінювання курсової роботи здійснюється в два етапи. Спочатку з текстом роботи знайомиться науковий керівник. Він дає роботі попередню оцінку, яка виставляється за такими критеріями:

- 1) якість наукового апарату дослідження;
- 2) якість аналізу літератури з теми дослідження;
- 3) реалізація головної мети та конкретних завдань;
- 4) практична цінність результатів дослідження;
- 5) оригінальність роботи;

- 6) стиль викладу;
- 7) обсяг роботи;
- 8) відповідність структури роботи вимогам до науково-дослідних робіт: наявність вступу, розділів, висновків до розділів, загальних висновків, анотацій українською і англійською мовами, списку використаної літератури;
- 9) дотримання вимог академічної доброчесності;
- 10) якість бібліографічного списку:
 - а) наявність наукових праць за останні 5 років;
 - б) наявність наукових праць іноземною мовою;
 - в) оформлення бібліографії відповідно до чинних стандартів;
- 11) культура посилань на використану літературу;
- 12) технічне оформлення роботи.

Підсумкова оцінка курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою:

- 1) якість виконання курсової роботи – до 70 балів;
- 2) захист і презентація результатів дослідження – до 30 балів.

Таблиця 1.

Критерії оцінювання результатів виконання та захисту курсових робіт здобувачів (рівень вищої освіти "бакалавр") за 100-бальною шкалою

№ з/п	Критерії	Макс. кількість балів	Зміст критеріїв оцінювання	Оцінка в балах
1.	Якість наукового апарату дослідження (актуальність теми, її відповідність сучасним вимогам, об'єкт, предмет, мета, завдання, методи дослідження), відповідність темі дослідження, науковість, правильність, логічність викладу.	10	– відповідає повністю; – відповідає неповністю; – відповідає недостатньо; – відповідність відсутня; – науковий апарат не визначено.	10 8–9 6–7 1–5 0
.	Аналіз джерел і літератури з теми дослідження, їх критичне осмислення.	10	– повний, обґрунтований; – неповний;	10 8–9

			<ul style="list-style-type: none"> – недостатньо джерел літератури, критичний аналіз недостатній; – перелік наукових досліджень з теми поданий без відповідного аналізу; – аналіз відсутній. 	<p>6–7</p> <p>1–5</p> <p>0</p>
3.	<p>Повнота, науковий рівень обґрунтування розробок і запропонованих рішень:</p> <ul style="list-style-type: none"> – рівень самостійності роботи; – відповідність змісту назви, поставленій меті та завданням; – адекватність методики дослідження заявленим завданням; – якість інтерпретації результатів дослідження, аргументованість висновків; – наявність власних пропозицій і рекомендацій з предмета дослідження. 	20	<ul style="list-style-type: none"> – повно та обґрунтовано; – недостатньо повно та обґрунтовано; – неповно, непослідовно, необґрунтовано; – незадовільно; – обґрунтування розробок відсутнє, відсутня самостійність (списано). 	<p>19-20</p> <p>15–18</p> <p>10–14</p> <p>1–3</p> <p>0</p>
4.	<p>Практична цінність розробок і запропонованих рішень.</p>	20	<ul style="list-style-type: none"> – висока практична цінність; – практична цінність часткова; – окремі елементи мають практичну цінність; – практична цінність не доведена; 	<p>20</p> <p>15–19</p> <p>10–14</p> <p>1–9</p> <p>0</p>

			– немає практичної цінності.	
5.	Відповідність курсової роботи встановленим в Україні вимогам до наукових робіт: – грамотність, науковий стиль викладу; – відповідність структури, обсягу роботи вимогам, затвердженим певною кафедрою; – якість оформлення роботи, якість бібліографічного списку; – культура посилань на використані джерела і літературу. – дотримання вимог академічної доброчесності.	10	– повна відповідність, висока якість; – недостатньо повна відповідність, достатня якість, є незначні відхилення від затверджених стандартів; – неповна відповідність, недостатня якість; – невідповідність, якість низька, багато мовних помилок; – якість оформлення незадовільна, робота подана з істотними порушеннями встановлених термінів її подання.	10 8–9 6–7 1–5 0
6.	Змістовність доповіді, презентації та відповідей на запитання членів комісії та присутніх під час захисту.	30	– повні, послідовні, логічні, презентація здійснена з використанням мультимедійних засобів; – недостатньо повні, послідовні, логічні; – непослідовно та нелогічно побудована доповідь, недостатньо повні й глибоку відповіді на запитання;	27-30 23–26 18–22

			– доповідь поперхова, незадовільні відповіді на запитання голови і членів ЕК; – знання з теми дослідження незадовільні, відповіді на запитання комісії і присутніх відсутні.	1–17 0
	Разом	100		

Результати захисту курсової роботи визначаються за 4-х бальною шкалою оцінювання та відповідною кількістю балів за шкалою ЄКТС:

Рейтинговий бал за 100-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за 4-х бальною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	
0 – 59	FX	Не зараховано

Усі курсові роботи, які були позитивно оцінені науковими керівниками, допускаються до захисту. Захист проводиться в присутності комісії, до складу якої входять науковий керівник і викладачі відповідної кафедри, та студентів. Комісія виставляє остаточну оцінку за курсову роботу, яка заноситься в залікову книжку, а пізніше – в додаток до диплома. При цьому, крім вищезгаданих критеріїв, ураховується рівень сформованості в студента вміння робити усне наукове повідомлення у вигляді презентації результатів дослідження й давати вичерпні, аргументовані відповіді на питання по темі роботи.

ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процес виконання курсової роботи складається з кількох організаційно автономних, але взаємопов'язаних за змістом етапів (рис. 1), кожен з яких буде розглянутий у цьому розділі окремо. Усвідомлення завдань, які мають бути вирішені на різних етапах, дасть уявлення про загальну логіку виконання роботи, дозволить скласти добре продуманий план дослідження, допоможе налагодити самоконтроль. Проте слід підкреслити: єдиної, уніфікованої схеми процесу виконання курсової роботи не існує. Послідовність дослідницьких кроків і процедур обумовлена ступенем складності проблеми, що вивчається, специфікою поставленої мети, можливостями аналізу фактичного матеріалу тощо. Наприклад, факти, накопичені в процесі виконання практичної частини, можуть викликати потребу повернутися до вже опрацьованих літературних джерел для того, щоб поглянути на них під новим кутом, або знайти додаткову літературу тощо. Проте знайомство із загальною логікою виконання роботи суттєво полегшить визначення послідовності дослідницьких кроків і процедур у кожному окремому випадку.

Вибір теми

Вибір теми є першим і дуже відповідальним етапом виконання курсової роботи, від якого великою мірою залежить її успішність. Тематику курсових робіт розробляє й пропонує студентам кафедра. Кафедра також призначає наукового керівника, який надає студенту наукові й методичні консультації, контролює виконання роботи та робить висновки про її готовність до захисту. Список тем курсових робіт, як правило, є досить об'ємним, він покриває всі основні питання відповідного курсу. Проте студент може просити дозволу писати роботу на свою власну тему, яка не входить до списку рекомендованих кафедрою, але з якихось причин приваблює його, і з якої він уже має певний науковий матеріал і/або цікаві думки. Якщо тема відповідає вимогам, які пред'являються до тематики курсових робіт, кафедра звичайно задовольняє подібні прохання. Вибираючи тему, слід перш за все орієнтуватись на власний інтерес до тієї чи тієї наукової проблеми. Якщо тема приваблює і робота над нею видається необхідною ланкою професійної підготовки, виконання курсової роботи буде захоплюючою справою, в процесі якої можна значно поглибити свої знання з окремих аспектів відповідного курсу, з'ясувати своє ставлення до обраної проблеми, набути дослідницьких навичок і вмінь. Навпаки, байдужість до теми перешкодить глибокому розкриттю поставлених питань, формуванню власної позиції, виявленню творчості в роботі над темою, що позначиться на якості виконання курсової роботи.

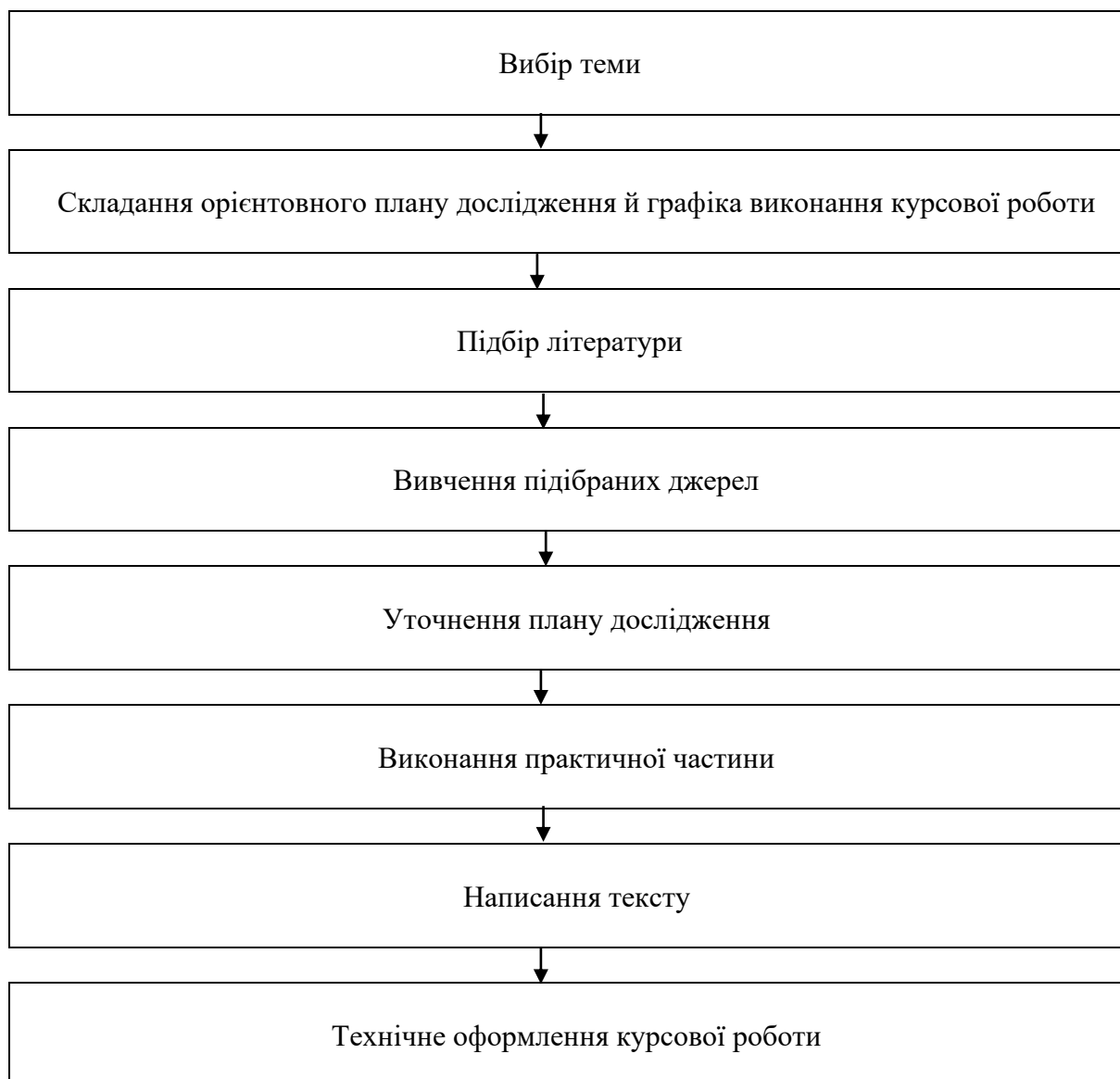

Рис. 1. Етапи виконання науково-дослідної роботи

Дуже важливо при виборі теми враховувати практичні питання – наявність літературних джерел, присвячених проблемі дослідження, необхідних матеріалів, а також наявність умов для виконання практичної частини.

Нарешті, слід пам'ятати, що теми курсових робіт не є рівнозначними по складності. Є теми ширші, які вимагають значного обсягу знань, хороших аналітичних умінь, і вузьчі, які дають можливість глибоко й детально дослідити окрему проблему. Є теми добре досліджені й висвітлені у великій кількості літературних джерел, такі, що практично не залишають місця для досягнення власного наукового результату, а є недостатньо розроблені або зовсім нерозроблені питання, дослідження яких вимагатиме значних затрат часу й зусиль, самостійності, творчості,

спостережливості, наполегливості, ґрунтовних знань не тільки з відповідної дисципліни, але й із суміжних з нею наук. Отже, вибираючи тему курсової роботи, слід добре зважити власні сили і можливості. Не завадить консультація з науковим керівником, який знає рівень підготовки студента і може порадити, чи варто йому братися за ту чи ту тему.

Складання орієнтовного плану дослідження та графіка виконання курсової роботи

Вибравши тему, потрібно уважно перечитати основну літературу до неї, рекомендовану лектором та/або науковим керівником, щоб зрозуміти її смисл і основний результат, а також чітко визначити межі дослідження. Для цього слід відповісти на два питання: (1) про що має йти мова в курсовій роботі (відповідь на це питання дасть уявлення про об'єкт та предмет дослідження) та (2) що саме буде в ній стверджуватися (це питання дозволить з'ясувати мету або основний результат роботи). Наприклад, курсова робота «Синтаксичні особливості заголовків англійських і українських наукових статей з філології» має бути присвячена аналізу синтаксичної структури заголовків наукових статей з філології англійською та українською мовами. Проблемою дослідження в цьому випадку буде з'ясування синтаксичних особливостей заголовків англійських і українських наукових статей з філології. Що саме буде в цій роботі стверджуватися? Те, що існують певні відмінності між синтаксичною структурою англійських і українських заголовків наукових статей з філології. Встановлення цих відмінностей буде основною метою й основним результатом дослідження.

Отже результатом аналізу теми курсової роботи буде орієнтовне визначення об'єкта, предмета й мети дослідження. У наведеному вище випадку об'єктом дослідження будуть англійські та українські заголовки наукових статей з філології, а його предметом – синтаксична структура цих заголовків.

Завдання цієї курсової роботи можуть бути сформульовані таким чином:

- 1) проаналізувати теоретичну та джерельну базу з обраної теми;
- 2) виявити комунікативні та змістові характеристики заголовків;
- 3) проаналізувати синтаксичні особливості заголовків англійських і українських наукових статей з філології;
- 4) здійснити зіставний аналіз синтаксичних особливостей заголовків англійських і українських наукових статей з філології.

Наступний крок – вибір методики дослідження. У згадуваному дослідженні можуть бути використані загальнонаукові (аналіз і синтез, порівняння і спостереження, узагальнення і систематизація) і спеціально-мовознавчі методи (описовий метод, зіставний метод, кількісний аналіз).

Використання загальнонаукових методів забезпечує визначення теоретичних засад дослідження (виділення найсуттєвіших теоретичних відомостей щодо проблематики дослідження, формулювання гіпотез, встановлення закономірностей, виокремлення й визначення термінів тощо) на першому етапі здійснення розвідки, і в комплексі зі спеціально-мовознавчими методами дозволяє отримати об'єктивні результати на наступних етапах.

Описовий метод дозволяє здійснити інвентаризацію, класифікацію та інтерпретацію досліджуваних мовних явищ. Зіставний метод дає змогу виявити специфіку англійських і українських заголовків на тлі їхніх спільних рис. Завдяки кількісному аналізу можна виявити частоту вживання різних видів заголовків зіставлюваними мовами і виявити тенденції у використанні аналогічних структур.

Цілком можливо, що орієнтовний план дослідження, складений студентом, буде далеко не таким вичерпним, як описаний нами. У студента можуть виникнути труднощі з визначенням конкретних завдань дослідження, розробкою його методики. Цього не треба боятися, адже визначення предмета і мети, основні завдання і методи дослідження будуть суттєво уточнені в процесі вивчення літератури, присвяченої проблемі дослідження. На цьому етапі достатньо намітити основні орієнтири, які визначатимуть напрямок пошуку, дозволять вести цілеспрямоване вивчення літератури, позаяк їх відсутність призведе до втрати мети, до хаотичного нагромадження не пов'язаного між собою матеріалу.

Через надзвичайну важливість орієнтовного плану його слід обов'язково узгодити з науковим керівником. На цій же консультації потрібно з'ясувати, коли має відбутися захист роботи і намітити орієнтовний графік її виконання, визначивши черговість, логічну послідовність та зміст етапів роботи, а також строки їх завершення. Планувати слід таким чином, щоб робота була повністю закінчена й подана науковому керівнику не пізніше, ніж за два тижні до захисту.

Підбір літератури

Після того, як вибрана й осмислена тема роботи, потрібно проаналізувати стан розробки визначеної наукової проблеми сучасною наукою та з'ясувати, які методи використовували для її вивчення інші дослідники. Для цього потрібно перш за все підібрати наукову літературу по темі дослідження.

Студент, який приступає до написання курсової роботи звичайно вже має невеликий список літературних джерел. Це навчальна література, рекомендована викладачем до відповідної лекції, а також наукова література, яку рекомендував науковий керівник. Проте, цих джерел, як правило, недостатньо для написання курсової роботи. Знайти необхідну

літературу студент повинен самостійно.

Займаючись підбором літератури по темі курсової роботи, потрібно пам'ятати, що крім інформації, яка має безпосереднє відношення до теми курсової роботи, слід знайомитися з літературою зі споріднених дисциплін, аналіз якої може бути корисним при розробці окремих питань теми.

Пошук літератури

Для того щоб знайти потрібну інформацію, не витрачаючи марно дорогоцінний час, варто спочатку визначитися зі стратегією пошуку.

Метою пошуку є знаходження наукових публікацій з теми дослідження, тобто розміщених у наукових виданнях праць, у яких відображені результати наукових досліджень або теоретичних узагальнень у межах наукового методу. До наукових публікацій належать монографії (наукові праці у вигляді книг), автореферати дисертацій (короткі виклади дисертаційних досліджень), наукові статті, опубліковані у наукових журналах і збірках наукових праць, тези доповідей на наукових конференціях тощо.

Для того щоб знайти наукові праці по темі дослідження, потрібно сформулювати, що досліджується і на які питання потрібно знайти відповіді. Після цього слід скласти список ключових слів, термінів і фраз, обов'язково включивши до нього синоніми та споріднені поняття. За необхідності потрібно визначити часовий інтервал пошуку.

Пошук наукових праць найкраще почати з пошуку в мережі Інтернет за ключовими словами, користуючись спеціальними системами пошуку наукової інформації: *Гугл Академія* [<https://scholar.google.com.ua/>], *Semantic Scholar* [<https://www.semanticscholar.org/>], *Dimensions* [<https://www.dimensions.ai/>], *BASE* [<https://www.base-search.net/>], *WorldWideScience.org* [<https://worldwidescience.org/>]. Можна також скористатись відкритими науковими ресурсами України: *Наукова періодика України* [<http://journals.uran.ua/>], *Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН* [<http://dspace.nbuv.gov.ua/>], *Національний репозитарій академічних текстів* [<https://nrat.ukrintei.ua/>], інтернет-каталогами *Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського* [<http://www.nbuv.gov.ua/>], а також директоріями, які пропонують вільний доступ до повних текстів наукових рецензованих журналів та наукових книг відкритого доступу з різних галузей знань: *DOAJ (Directory of Open Access Journals)* [<https://doaj.org/>] та *DOAB (Directory of Open Access Books)* [<https://www.doabooks.org/>].

Виконуючи пошук у обраних ресурсах, слід максимально використовувати їхні пошукові можливості (фільтри, логічні оператори) для того, щоб отримати результати, які максимально відповідають запиту.

Бажано при цьому фіксувати пошукові дії у окремому документі, занотовуючи пошукові запити і методи пошуку і коментуючи їхню ефективність. Така практика допоможе уточнити параметри і ресурси для пошуку.

Також можна збільшити кількість знайдених матеріалів, використовуючи бібліографію знайдених наукових публікацій.

Завдяки створенню журналів відкритого доступу, які надають постійний безоплатний доступ до всіх опублікованих статей, а також практиці самоархівування, тобто розміщення дослідниками своїх наукових публікацій в інституційних репозитаріях, у мережі Інтернет представлено велику кількість наукових праць у повнотекстовому режимі, які можна читати безкоштовно. Адреси деяких українських і зарубіжних електронних наукових журналів відкритого доступу, які можуть стати у пригоді студенту під час роботи над курсовим дослідженням із лінгвістичних дисциплін, вміщено в додатку Д.

Якщо знайти потрібну працю у відкритому доступі в Інтернеті не вдалося або вона існує лише в паперовому варіанті, слід з'ясувати, чи можна отримати на свою електронну пошту її електронну копію, скориставшись послугою електронної доставки документів, яку пропонують наукові бібліотеки. Сервіс електронної доставки документів у електронних бібліотеках університетів є безкоштовним для зареєстрованих користувачів (<https://library.knlu.edu.ua/>). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського надає такі послуги на платній основі (<http://nbuv.gov.ua/node/25>).

Складання списку літератури

Знайдену літературу слід відразу записати в окремий зошит, на спеціальні картки або зафіксувати в електронному документі. Опис кожного джерела має робитися дуже ретельно, у суворій відповідності з загальноприйнятими правилами, без порушень потрібної повноти і послідовності. Нехтування цими вимогами призводить до витрат великих зусиль і часу на наступних етапах роботи, коли виникає необхідність повернутися до потрібної праці або в процесі створення тексту курсової роботи.

Зразки бібліографічного опису найчастіше використовуваних у курсових роботах видів наукової літератури вміщено в додатку Ж. Деталізовані чинні правила оформлення бібліографічних описів літератури, проілюстровані великою кількістю прикладів, можна знайти на сайті APA Style [<https://apastyle.apa.org/>]. Також, можна скористатися одним із безкоштовних сервісів автоматичного оформлення бібліографічних посилань і створення списків використаних джерел, вказаних у додатку Ж.

З трьох запропонованих способів складання списку літератури науковці донедавна віддавали перевагу картковій системі. Вона дозволяла швидко й легко класифікувати записи за різними принципами: алфавітним, тематичним, хронологічним, а також додавати нові джерела та вилучати непотрібні.

Картки для запису літературних джерел виготовлялись зі стандартного аркуша паперу (переважно цупкого), складеного вчетверо і потім розрізаного по лініям згину. Розмір таких карток – 12,5 x 7,5 см.

На картці, поряд з повним бібліографічним описом літературного джерела, вказувалось, де воно знаходиться (наприклад, методичний кабінет, читальний зал, абонемент), а також занотовувався його шифр (рис. 2, 3). Це дозволяло швидко знаходити потрібну працю в разі необхідності. Шифр потрібен був також для того, щоб замовити електронну копію публікації у науковій бібліотеці.

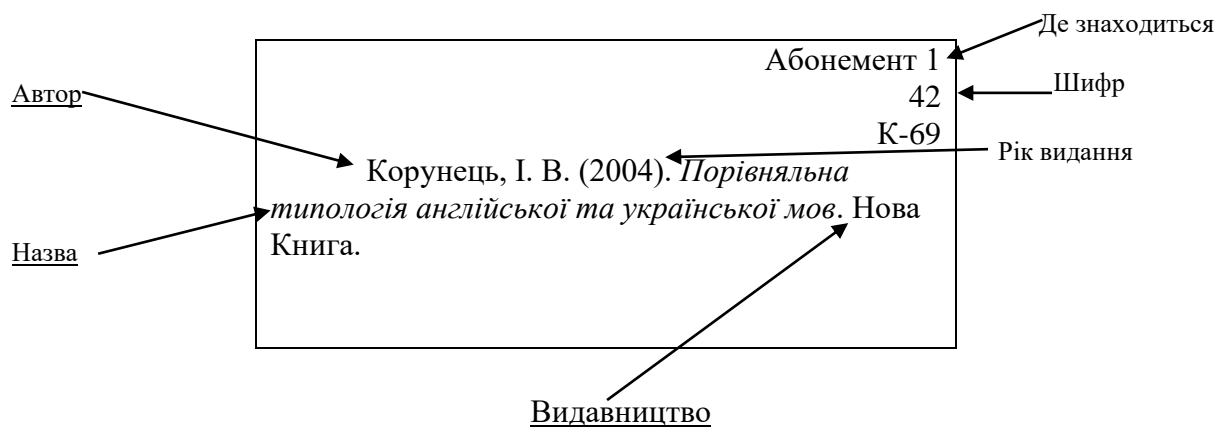

Рис. 2. Картка з описом книги

Рис. 3. Картка з описом статті

Зворотній бік картки залишався чистим. На ньому, після попереднього ознайомлення з працею, занотовувались висновки щодо

доцільності опрацювання окремих розділів або всієї роботи, вміщувалась коротка анотація праці (рис. 4).

Представлено найвагоміші характеристики англomовного наукового дискурсу.
Встановлено шість структурно-семантичних моделей заголовків англomовних наукових статей.
Встановлено сім обов'язкових структурних компонентів наукової статті і три факультативних.

Рис. 4. Зворотній бік картки з описом статті Л. В. Курило

Зараз дослідники визнають за краще створювати електронні бібліографічні колекції, зменшуючи таким чином часові затрати на оформлення бібліографії.

Найлегше зробити це за допомогою відповідних інструментів текстового процесора MS Word, у якому передбачена можливість зручного формування списку літератури за допомогою готового шаблону, який потрібно заповнити даними. Інструкції зі створення бібліографії можна знайти на сторінці служби підтримки Microsoft [<https://support.microsoft.com/>].

Протягом останніх років у наукових колах набувають популярності спеціальні комп'ютерні програми – системи керування бібліографічною інформацією або бібліографічні менеджери, такі як Mendeley [<https://www.mendeley.com/>], Zotero [<https://www.zotero.org/>] тощо. Привабливість цих систем у тому, що вони дозволяють не тільки організувати і зберігати особисту колекцію бібліографічних описів і повних текстів наукових публікацій з теми дослідження з коментарями до них, але й автоматизовано формувати посилання і списки літератури різними стилями.

Складений список літератури слід показати науковому керівнику і разом з ним намітити план вивчення літературних джерел: визначити наукові праці, які потребують глибокого вивчення й критичного аналізу, і матеріал для перегляду. Одночасно визначаються роботи, які слід відразу виключити зі списку. До останніх можуть належати популярні статті, які не мають наукового значення.

Вивчення підібраних джерел

Вивчення літератури доцільно починати з праць загального оглядового характеру: відповідних глав підручників і навчальних посібників, у яких матеріал викладено в найбільш доступній формі. Такий підхід дозволяє спочатку ознайомитися з коротким і найбільш загальним викладом теми, зосередити увагу на основних питаннях. Усвідомивши логіку теми, можна переходити до спеціальних, вужчих досліджень.

Процес вивчення книги або статті складається з кількох послідовних кроків (рис. 5). Читати наукову працю слід починати із загального ознайомлення з нею, в ході якого з'ясовується її проблематика, основні питання й висновки. Якщо це книга, слід звернути увагу на титульний лист (де і коли видана), прочитати анотацію, переглянути зміст, який розкриє її побудову й дасть уявлення про зміст її розділів. Потім слід прочитати передмову, де говориться про призначення книги, про завдання, поставлені автором, та післямову, в якій викладено висновки дослідження. Слід також полистати книгу, звернувши увагу на мову, авторську манеру викладу, особливості зовнішнього оформлення, розглянути таблиці, прочитати примітки. Якщо вивчається наукова стаття або наукове повідомлення, слід спочатку прочитати анотацію, відомості про автора, перший та останній абзаци. Попередній перегляд допоможе отримати уявлення про коло питань, які розглядаються в науковій праці, і визначити спосіб подальшої роботи з нею, зокрема вирішити, чи потрібно читати її всю, чи можна ознайомитися з окремими розділами або сторінками, що читати в першу чергу і яким способом.

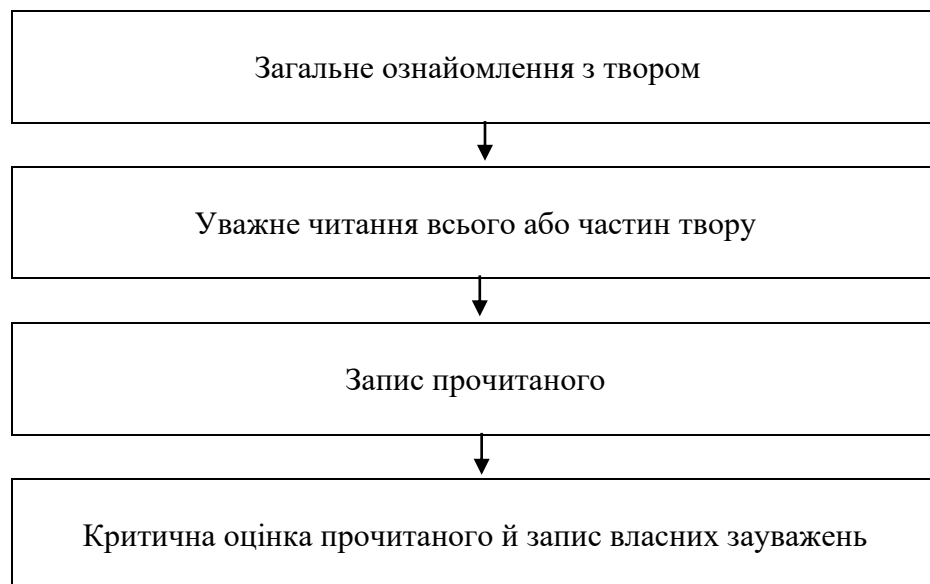

Рис. 5. Процес вивчення наукової праці

Чітко визначивши мету вивчення наукової праці, тобто усвідомивши якого роду інформацію потрібно отримати в результаті вивчення, можна

приступати до вивчаючого читання книги або статті. При читанні слід уважно слідкувати за ходом думки автора, відділяючи головні положення від доказів та ілюстративного матеріалу. Для цього потрібно навчитися виділяти в тексті формулювання мети і конкретних завдань дослідження, теоретичне обґрунтування, гіпотезу, теоретичну й експериментальну перевірку гіпотези, факти, емпіричні й теоретичні узагальнення, опис методики дослідження, висновки. Читання має супроводжуватися критичним аналізом матеріалу: порівнянням позиції автора праці з поглядами інших учених, її аналізом з точки зору основних методологічних принципів, аналізом логіки дослідження, обґрунтованості вибору методів дослідження, методичної грамотності проведення дослідження, повноти викладу матеріалу тощо. Якщо книга або журнал є власністю студента, або якщо студент працює з ксерокопією, можна й потрібно читати з олівцем або маркерами різних кольорів, підкреслюючи слова, фрази, виділяючи абзаци та ставлячи проти них умовні позначки або занотовуючи в лаконічній формі свої зауваження. Кожен науковець має свої власні умовні позначки, однак можна рекомендувати такі широко вживані помітки:

- ! – повна згода з текстом
- ? – незгода з автором, сумнів
- ?! – подив
- NB – вельми важливо
- V – важливо
- ~ – цікаво, може стати в пригоді

Інструменти анотування і рецензування у програмному забезпеченні Adobe Acrobat Reader дозволяють додавати подібні коментарі і під час опрацювання наукової літератури у форматі PDF.

Якщо в тексті зустрічаються невідомі або не зовсім зрозумілі терміни, слід з'ясувати їх значення, звернувшись до словників або довідників загального або спеціального призначення. Потрібно прийняти за правило – не залишати незрозумілим жодного слова, жодної фрази.

Читання наукової праці слід обов'язково супроводжувати записами. По-перше, це дозволяє краще запам'ятати зміст прочитаного. По-друге, ведення записів, звичайно, якщо воно не є простим переписуванням, дозволяє краще зрозуміти сутність праці, що вивчається, адже записам передуює етап аналізу, осмислювання, відбору й систематизації матеріалу. Крім того, продумування і критичний аналіз прочитаного, які

супроводжують ведення записів, є запорукою створення самостійної роботи. Вони не дозволяють збитись на переказ опрацьованих джерел, результатом якого є набір положень, фактів, висновків, пов'язаних між собою лише тематично, допомагають узагальнити опрацьований матеріал, оцінити різні точки зору на досліджувану проблему і сформулювати свою думку про неї. Нарешті, записи прочитаного є незамінними в процесі підготовки тексту курсової роботи, важливою частиною якого є критичний аналіз літератури з обраної теми. Здійснення такого аналізу вимагає від дослідника виключної сумлінності у передачі чужих думок, положень, висновків, адже він не має права перекручувати чужі думки або приписувати їх комусь іншому. Ось чому без записів у науковій роботі не обійтись.

Існують різні види записів. Вибір якогось одного з них залежить від мети роботи і характеру джерела.

Найкоротшою формою запису прочитаного є план. План – це послідовний перелік питань, які розглядаються в науковій праці. Він може бути простим і розгорнутим. Основне його призначення – допомогти пригадати зміст і структуру книги або статті.

Є два способи складання плану. Один – робота над ним у процесі читання. Другий – складання плану після ознайомлення з книгою або статтею. У другому випадку план виходить послідовнішим і коротшим і дає можливість підсумувати виконану роботу.

Ще одна коротка форма запису – це анотація або дуже короткий виклад змісту наукової праці. Анотація пишеться після того, як книга або стаття повністю прочитана і глибоко продумана. Вона пишеться в тому випадку, коли потрібно зберегти лише загальне уявлення про прочитану працю. Анотація може використовуватись разом з іншими формами запису, наприклад, виписками.

Більш складною і більш досконалою формою записів є тези, тобто чітко сформульовані основні положення прочитаної праці, переважно без доказів, пояснень та ілюстрацій.

Широко уживаними є виписки з прочитаного окремих положень, фактів. Виписують текст у процесі читання або після його завершення. Виписки роблять у формі цитат або у вільному викладі. Якщо виписки робляться у формі цитат, слід звернути особливу увагу на їх точність, ретельно звірити з оригіналом і обов'язково вказати сторінку, з якої робиться виписка. Слова і фрази, які в цитаті набрані **напівжирним шрифтом**, у р о з р я д к у або *курсивом*, потрібно відповідно виділити у виписці.

Найбільш досконалою формою записів є конспект. На відміну від виписок, у яких фіксуються окремі висновки, думки або факти, конспект відображає весь зміст книги. Він включає тези, які складають його основну тканину, стислі записи роздумів, доказів, фактичного матеріалу та виписки

у формі цитат. Ступінь повноти і подробиці конспектування можуть бути різними, але в будь-якому випадку, перш ніж почати конспектувати, слід одержати загальне уявлення про твір, добре обдумати й зрозуміти прочитане. При конспектуванні записуються лише основні положення праці, їх логічне та фактичне обґрунтування. Конспектувати особливо важливі положення рекомендується словами автора у формі цитат, узявши їх у лапки і вказавши в дужках номер сторінки.

Яка б форма записів не була вибрана, слід намагатися робити всі записи ясними, короткими і достатньо повними, щоб не прийшлося вдруге повертатися до першоджерела.

Записи можна робити у спеціальному зошиті або на окремих картках, які мають розмір половини або цілого стандартного аркуша паперу, обов'язково вказуючи поряд із записом джерело (автора, назву праці, рік видання, видавництво), сторінку, з якої робиться виписка, а також тему або проблему, до якої відноситься запис. Записи в зошитах легко оформлювати, вони займають мало місця, їх зручно брати з собою, але такі записи важко поповнювати новими матеріалами, критичними зауваженнями тощо. У цьому відношенні значно зручніший конспект на картках. З нього легко взяти окремі записи, його можна поповнити новими висновками. Перевага карток над зошитами полягає також у тому, що вони дозволяють класифікувати зібраний матеріал за розділами роботи, що значно полегшує користування ними. Проте ведення записів на окремих аркушах вимагає більшої організованості, адже їх легко розсипати, загубити. Картки групують по темах і зберігають у поштових конвертах або в папках, написавши на кожному конверті або папці назву теми та відповідний пункт плану науково-дослідної роботи. Якщо виписки з одного джерела зроблені на кількох аркушах, ці аркуші мають бути пронумеровані й скріплені.

Звичайно, для ведення записів можна використовувати комп'ютер, але варто пам'ятати, що запис від руки сприяє запам'ятовуванню інформації і полегшує її відтворення, допомагає сконцентрувати увагу на змісті публікації і позитивно впливає на розвиток критичного мислення.

Якщо обрано ведення записів від руки, слід залишити широкі поля й писати на одній стороні аркуша. Це дозволить супроводжувати виписки з літератури записами своїх роздумів і суджень з того чи іншого питання, робити необхідні помітки і, в разі необхідності, доповнення. Подібні записи робляться на полях або на зворотньому боці картки. Пізніше до них можна буде додати спостереження і фактичні дані, отримані в процесі виконання дослідницького завдання, які підтверджують або спростовують висновки авторів прочитаних праць. Як правило, на кожній картці робиться одна виписка. Проте картка може містити кілька виписок, якщо вони стосуються одного питання або теми.

Відразу після того, як праця вивчена й законспектована, бажано написати на неї критичну рецензію, у якій слід визначити її актуальність, мету і завдання, коротко викласти і критично оцінити теоретичну позицію автора роботи, співставивши її з теоретичними поглядами інших учених, проаналізувати методичку дослідження, відмітити особливості викладу (ясність, повноту тощо), зробити висновки щодо цінності вивченої праці, відмітити те, що може потребувати додаткової перевірки й уточнення, а також те, з чим, на думку рецензента, не можна погодитися. При рецензуванні публікацій слід виділити ті аспекти проблеми, які автор розв'язує успішно, й ті, які викликають труднощі, відмітити типові недоліки, які проявляються в роботі над тими чи тими проблемами, та їх причини.

Уточнення плану дослідження

Знайомство з літературою має завершитися її попереднім аналізом, який має виявити повноту та глибину дослідження проблеми, основні підходи до її вивчення, аспекти проблеми, які є предметом полеміки різних дослідників, питання, які чекають свого вирішення, а також оцінити висновки та рекомендації щодо її розв'язання. Такий аналіз дозволяє остаточно уточнити об'єкт, предмет, мету і конкретні завдання дослідження і сформулювати попередній варіант гіпотези дослідження, тобто припущення про його основні результати дослідження, яке буде конкретизовано на наступних етапах виконання роботи. Наприклад, автор курсової роботи “Синтаксичні особливості заголовків англійських і українських наукових статей з філології” може припустити, що синтаксична структура заголовків англійських і українських наукових статей з філології має як схожі, так і відмінні характеристики.

Після формулювання гіпотези уточнюється методика дослідження: вирішується яка сукупність методів найкраще відповідає меті й завданням курсової роботи, визначається процедура дослідження та техніка його виконання, готуються необхідні матеріали та обладнання (наприклад, анкети, бланки для відповідей, папір, технічні засоби, комп'ютерні програми тощо), відбираються методи опрацювання та аналізу отриманих даних.

Слід підкреслити, що завдання автора роботи полягає не в тому, щоб формально використати відомі йому методи, а в тому, щоб визначити оптимальний їх набір. Зробити це студенту, який не має досвіду ні в розробці, ні в застосуванні конкретних методик, досить важко. Тому слід дуже уважно ознайомитись із характеристикою різних методів наукового дослідження (див. додаток 5), а також об'єктивно зважити власні можливості, практичний досвід і зацікавленість у опануванні тим чи іншим методом дослідження. Крім того, автор курсової роботи може

скористатися методикою дослідження, описаною у вивченій ним літературі. Звичайно, посилання на автора методики є при цьому обов'язковим.

Уточнений варіант плану дослідження слід погодити з науковим керівником.

Виконання практичної частини

У процесі виконання курсової роботи студент має продемонструвати вміння спостерігати мовні явища, аналізувати, систематизувати й описувати їх, робити узагальнення і висновки на основі здійсненого аналізу, визначати перспективи подальших розвідок з обраної теми.

Виконання практичної частини складається з трьох етапів (рис. 6), що відрізняються завданнями, які вирішуються на кожному з них.

Рис. 6. Процес виконання практичної частини курсової роботи

Першочергова мета дослідника на першому етапі – зібрати ілюстративний мовний матеріал, суворо дотримуючись певного порядку обліку даних і занотовуючи свої спостереження.

В залежності від теми і завдань дослідження джерелами мовного матеріалу можуть бути словники, довідники, граматики, художні твори, веб-сторінки, газетні і журнальні публікації, аудіотексти, відео, корпуси текстів тощо.

Вибірка емпіричного матеріалу може бути повною (в цьому випадку фіксуються всі випадки використання мовного явища) або частковою. Перевагу завжди віддають повній вибірці, адже чим більшою є картотека фактичного матеріалу, тим об'єктивнішими будуть спостереження і висновки.

Досліджувані мовні явища разом із контекстами, у якому вони використані, зазвичай записуються на окремі картки з цупкого паперу. Записи ведуться на одному боці картки. Розмір карток є довільним, але він

має бути достатнім для запису контексту, в якому зустрілася досліджувана одиниця. Такий контекст здебільшого співвідноситься з реченням, але він може бути більшим, якщо це потрібно для розуміння і аналізу одиниці.

Внизу на картці потрібно дати умовне скорочення джерела, з якого виписано приклад, а також номер сторінки тексту. Досліджуване мовне явище виділяється зручним для дослідника чином (підкреслюванням, розрядкою, прописними літерами, за допомогою маркера).

Картографування фактичного матеріалу традиційно здійснюється вручну, але для цієї мети можна успішно використати комп'ютер.

Зібраний емпіричний матеріал слід проаналізувати з точки зору загальної мети науково-дослідної роботи і конкретних її результатів, використовуючи методи якісного та кількісного аналізу. Принципи аналізу мовних явищ залежать від мовного ярусу, який досліджується (фонетико-фонологічного, морфемного, лексико-семантичного, синтаксичного). Докладний опис накопичених лінгвістикою методів аналізу емпіричного матеріалу можна знайти в працях, присвячених методології і методиці лінгвістичних досліджень (див. додаток 5).

На основі аналізу формулюються попередні висновки, в яких мають міститися чіткі відповіді на поставлені в дослідженні завдання. Також робляться висновки про підтвердження або спростування гіпотези. Нарешті, слід порівняти отримані емпіричні дані з тими, які наводяться в науковій літературі.

Написання тексту

Після того, як опрацьовано літературні джерела й виконана практична частина роботи, можна приступати до написання тексту.

Підготовка рукопису курсової роботи – це кропіткий процес (рис. 7), який вимагає великої зосередженості, часу й напруженої праці. Помиляється той, хто вважає, що головне – зібрати матеріал, а літературне оформлення отриманих результатів – справа 1–2 днів.

Досконалий у стилістичному й мовному відношенні текст, для якого характерна чіткість побудови, логічність і послідовність викладу, переконлива аргументація, точність і лаконічність формулювань, конкретність і доказовість висновків, обґрунтованість рекомендацій, є результатом багаторазових перекреслювань, виправлень і переписувань чорнового варіанту.

Складання плану курсової роботи

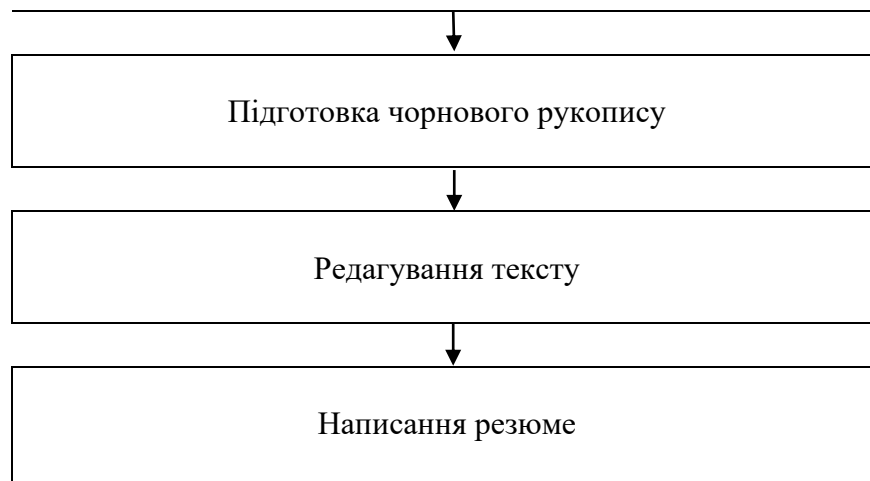

Рис. 7. Процес написання курсової роботи.

Перш ніж братися за ручку або сідати за комп'ютер, рекомендується переглянути 2-3 наукові праці, зосередивши увагу на композиції наукового твору, системі доказів автора, послідовності й способах викладу матеріалу, використаних мовних засобах і технічному оформленні праці. Це суттєво полегшить роботу над рукописом.

Складання плану рукопису

Робота над рукописом починається з аналізу зібраних матеріалів. Слід критично оцінити свої записи, зроблені на попередніх етапах роботи: виписки, конспекти, власні зауваження й думки, критичні рецензії, протоколи експериментів тощо, визначити тезу або концепцію всієї роботи, відібрати те, що працює на його ідею, сприяє розв'язанню поставлених у курсовій роботі завдань і систематизувати відібрану інформацію. Ні в якому разі не слід намагатися "втиснути" в рукопис увесь зібраний матеріал. Це суттєво знизить цінність роботи. Проте на треба вважати "зайвий" матеріал марнуванням часу. Великий обсяг опрацьованих студентом джерел, зібраний емпіричний матеріал створює необхідний кругозір, дозволяє свідомо окреслити грані вибраної теми, визначити власну позицію.

Після того, як потрібний матеріал відібрано й систематизовано, складається детальний план курсової роботи. Це непросте і відповідальне завдання. Від того, наскільки виваженим буде план, залежить, чи вдасться створити цілісну, логічно витриману й послідовну роботу, вільну від повторів і суперечливих суджень. На додаток, план, який у закінченій курсовій роботі стане її змістом, буде своєрідною візитною карткою роботи, котра дозволить з одного погляду визначити, наскільки глибоко студент знає матеріал, як орієнтується в ньому.

Розглянемо вимоги, яким має відповідати план. Назви розділів роботи не повинні виходити за рамки теми, вони мають відповідати її формулюванню. Проте не можна допускати, щоб назва розділу співпадала з назвою курсової роботи. Назви кожного розділу конкретизує тему, розкриває один з її аспектів. Узяті разом, вони мають вичерпувати її. Ці вимоги також визначають назву і зміст підрозділів кожного розділу.

Ось так може виглядати план курсової роботи на тему "Інфінітив у заголовках англomовних і україномовних газет":

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ІНФІНІТИВ У ГРАМАТИЧНИХ СИСТЕМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

- 1.1. Двоїста природа інфінітива
- 1.2. Граматичні форми інфінітива
- 1.3. Синтаксичні функції інфінітива

Висновки до Розділу 1

РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФІНІТИВА В ЗАГОЛОВКАХ АНГЛОМОВНИХ І УКРАЇНОМОВНИХ ГАЗЕТ

- 2.1. Заголовок як компонент газетної статті

2.2. Частотність вживання інфінітива в заголовках англomовних та україномовних газет

2.3. Зіставний аналіз синтаксичних функцій інфінітива в заголовках англomовних та україномовних газет

- 2.3.1. Синтаксичні функції інфінітива у заголовках англomовних газет

- 2.3.2. Синтаксичні функції інфінітива у заголовках україномовних газет

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

АНОТАЦІЯ

ДОДАТКИ

Після того, як складений студентом план курсової роботи затвердив науковий керівник, починається робота над чорновим рукописом.

Підготовка чорнового рукопису

Роботу над чорновим рукописом звичайно починають із компоновки основної частини, потім пишуть висновки і, в останню чергу, вступ.

Кожна частина пишеться спочатку грубими мазками, відповідно складеного плану. Найголовніше на цьому етапі зафіксувати основні думки, систему доказів, не втрачаючи логіки викладу. Коли перший варіант роботи готовий, перевіряють і критично оцінюють загальний зміст роботи.

Важливо упевнитись, що назва теми відповідає меті і предмету дослідження, структура роботи розкриває логіку вирішення завдань дослідження, завдання впливають із мети дослідження, зміст розділів і підрозділів відповідає сформульованій назві, в огляді літератури подано

аналіз та інтерпретацію наукових концепцій, у роботі розглянуто важливі публікації, що стосуються теми дослідження, результат дослідження відповідає поставленій меті, висновки роботи узгоджуються з визначеними завданнями.

Готовий чорновий варіант відкладають на два–три дні і тільки після цього перевіряють і критично оцінюють його зміст. Відкоригований чорновий рукопис з необхідними правками показують науковому керівнику. Якщо він схвалив його, можна починати детальну шліфовку тексту, намагаючись з'ясувати, чи вдалось автору достатньо повно, точно і доступно передати основні ідеї, методи, висновки і рекомендації.

Редагування тексту

На відміну від попереднього етапу, на якому увага була прикута до загального змісту роботи, під час редагування перевіряється і критично оцінюється її літературне оформлення. Спочатку скорочується другорядний матеріал, поліпшується композиція курсової роботи, перевіряється, чи достатньо обґрунтовані висновки, чи логічно пов'язані висловлювані ідеї, чи немає повторів, чи послідовно викладений матеріал, визначається доцільність використання й місце в рукопису таблиць і діаграм. Після цього удосконалюється стиль, перевіряється граматики, орфографія й пунктуація, вивіряються посилання. Наприкінці роботи над рукописом остаточно коригується зміст, складається список використаних джерел.

Робота над стилем

Мова наукової праці свідчить про культуру писемного мовлення її автора, отже слід подбати про те, щоб мова курсового твору повністю відповідала нормам сучасної української літературної мови і забезпечувала яскравий і водночас логічно точний вираз думок, суджень, положень, визначень і доказів автора.

Наукове писемне мовлення має цілий ряд особливостей, які потрібно враховувати, працюючи над текстом курсової роботи. Це об'єктивність, точність, ясність, лаконічність виразу думок, логічність. Вказані ознаки зумовлюють вибір мовних засобів.

Об'єктивність досягається високим ступенем безособовості, відсутністю суб'єктивно оцінних моментів у викладі, зокрема в доборі лексики, синтаксичній будові. У науковому писемному мовленні дуже рідко використовується особовий займенник першої особи однини "я". Виклад, як правило, іде від третьої особи. Також, широко представлені безособові речення, пасивні звороти, зворотні дієслова. Допускається

вживання авторського "ми", проте воно має узагальнений, а часом і умовний характер. Наведемо кілька прикладів.

(1) Для проведення порівняльного дослідження функціонування інфінітива у заголовках англомовних і українськомовних газет було проаналізовано ...

(2) У ході розвідки з'ясувалось, що в англомовних заголовках новинних повідомлень ...

(3) Виконавши аналіз 311 заголовків наукових статей з філології українською та англійською мовою за трьома параметрами, можемо зробити певні висновки щодо їх синтаксичних особливостей.

Ясність викладу, точність передачі інформації забезпечується точним добором слова, правильним використанням термінів, відсутністю суперечностей у аргументації, документацією тверджень, наявністю таблиць, схем тощо.

Інформативна насиченість, лаконічність тексту досягається добором спеціальних синтаксичних структур, часто стандартизованих. Для наукового мовлення характерне вживання складносурядних речень, зокрема з причинним та наслідковим зв'язком, відокремлених зворотів (особливо дієприкметникових), вставних і вставлених конструкцій.

Логічний характер наукового мовлення визначає широке вживання засобів логічного членування тексту й логічного виділення окремих слів або їх груп. Це, з одного боку, прийоми зовнішнього оформлення тексту – поділ його на частини, розділи, параграфи, а з другого – чітко виявлені причинно-наслідкові зв'язки між повідомлюваними фактами (ці зв'язки можуть виражатися як у межах одного речення, так і в межах усієї роботи), власне мовні засоби (додаток 8).

Логічні основи редагування рукопису

Наукове мовлення будується на основі послідовного й доказового мислення, тому студент, який працює над курсовою роботою, повинен бути обізнаним з основними законами логіки: законом тотожності, законом протиріччя, законом виключеного третього, законом достатньої основи. Знання цих законів значно полегшує підготовку тексту курсової роботи, а їх порушення приводить до логіко-стилістичних помилок.

Закон тотожності вимагає уникати невизначеності, неконкретності, двозначності міркувань, які можуть стати причиною такої логічної помилки як "підміна тези". Ця помилка виникає тоді, коли аргументи доказів не відповідають тезі, бо почавши міркувати про одне, автор непомітно для себе переходить до чогось іншого.

Суть закону протиріччя полягає в тому, що не можуть бути одночасно істинними два висловлювання, одне з яких щось стверджує про предмет, а друге заперечує те саме, про той самий предмет, у той самий час.

Закон виключеного третього виголошує, що з двох суджень про предмет, які суперечать одне одному, одне обов'язково є істинним, а друге хибним, і між ними немає і не може бути нічого середнього, тобто такого третього судження, яке також могло б бути істинним у тому ж відношенні, в той самий час. Цей закон вимагає, щоб у випадках, коли є два дійсно суперечливих судження, було з'ясовано, яке з цих суджень є істинним, а яке хибним, замість того, щоб шукати істину в додатковому судженні.

Закон достатньої основи формулюється таким чином: для того, щоб визначити судження про предмет істинним, потрібно вказати достатню основу. Цей закон вимагає, щоб наші думки в будь-якому міркуванні були внутрішньо пов'язані, обґрунтовували одна одну, тобто щоб наше висловлювання було послідовним і аргументованим.

Викладені вище закони обумовлюють основні вимоги до доведення як особливої форми мислення, характерної для наукових праць. Доведення (в широкому смислі слова) – це логічна дія, в процесі якої істинність нового судження обґрунтовується судженням безумовно істинним, або таким, що є безперечним. Доведення завжди складається з тези, тобто положення, яке доводиться, і аргументів, тобто суджень, які мають підтвердити тезу. Доведення має відповідати таким важливим вимогам:

1. Теза й аргументи повинні бути ясними, точно сформульованими судженнями. Не допускається нечіткість викладу або двозначність.

2. В процесі доведення теза має залишатися незамінною, тобто повинно доводитись одне й те ж положення.

3. Теза й аргументи не повинні бути внутрішньо суперечливими судженнями. Також, вони не повинні суперечити твердженням, які були висловлені раніше.

4. В якості аргументів слід використовувати положення, істинність яких не викликає сумнівів. Недопустимо шукати основу для підтвердження думки в ній самій.

5. Недопустимо використовувати в ході доведення аргументи, які логічно не пов'язані з тезою, або такі, які є справедливими тільки за певних умов або в певний час.

Рубрикація тексту

Під рубрикацією тексту мається на увазі графічний розподіл тексту на складові частини – абзаци, підрозділи, розділи тощо. Рубрикація є зовнішнім виразом композиційної структури тексту. Вона відіграє важливу роль у його сприйнятті: розкриває будову тексту, взаємозв'язок

його окремих частин, попереджає, про що піде мова, допомагає швидко знайти потрібний матеріал.

Найпростішою рубрикацією є абзац, тобто ряд речень, які мають спільний предмет викладу і починаються з відступу вправо на початку першого рядка. Абзац завжди є внутрішньо замкнутою смисловою одиницею. Перехід до нового абзацу – це перехід до нової думки.

Іноді абзац складається з одного речення, якщо цьому реченню надається особливе значення, але здебільшого він налічує кілька речень, які послідовно розкривають якусь думку.

В структурі абзацу можна виділити три частини. У першій частині або зачині (як правило це перше речення абзацу) формулюється тема абзацу. Середня частина містить розвиток теми: висловлена в зачині ідея підтверджується аргументами, доказами, прикладами, цитатами тощо. В останній частині – останньому реченні абзацу – робиться висновок із сказаного.

Працюючи над абзацем, слід звертати увагу на засоби зв'язку між абзацем і попереднім або наступним текстом, між реченнями усередині абзацу. Найпоширеніші засоби зв'язку, які зустрічаються в науковій літературі, вміщені в додатку К.

Більш крупними, порівняно з абзацем, рубриками науково-дослідної роботи є підрозділ і розділ. Їх структура подібна структурі абзацу. Вони також складаються з зачину, основної частини і висновків. Для поєднання цих складових частин тексту використовуються ті ж засоби зв'язку, які використовуються для поєднання речень усередині абзацу.

Редагування окремих елементів курсової роботи

Редагування заголовків

Важливий засіб рубрикації тексту – заголовки і підзаголовки. Слід упевнитися в тому, що назва курсової роботи, заголовки її розділів і підрозділів адекватно передають зміст відповідної частини тексту і є логічно повноцінними, тобто недвозначними, несуперечливими, а в підпорядкованих заголовках не повторюється те, що вже говорилося у підпорядковуючому заголовку.

Як правило, заголовок виражається іменним словосполученням. Він повинен бути лаконічним і містити в собі відповіді на два питання: (1) про що стверджується в тексті? та (2) що саме стверджується?

В кінці заголовка знаки пунктуації не ставлять.

Цитування і переказ

Цитати – дослівні уривки з використаних джерел – використовуються в курсовій роботі для обґрунтування, підтвердження або доповнення авторських аргументів, висновків або положень та для критичного аналізу літературних джерел. Для цитування, як правило, беруть уривок, який містить у собі ясну, логічно завершену думку. Рідше цитують частину фрази або окремі слова.

Текст цитати береться в лапки і наводиться без жодних змін, із збереженням особливостей авторського написання, зокрема орфографії, пунктуації й шрифтових виділень. Відхиленнями від цього правила можуть бути:

1) пропуски окремих слів і фраз, за умови, що думка автора не буде викривлена, а пропуск буде позначено трьома крапками (при цьому розділові знаки, які стояли перед або після випущеного тексту, не зберігаються);

2) зміна відмінку слова для підпорядкування останнього синтаксичній будові фрази, частиною якої вона є.

Не можна об'єднувати в одній цитаті кілька виписок, взятих з різних місць джерела, навіть якщо ці виписки логічно пов'язані між собою. Кожна така виписка повинна бути оформлена як окрема цитата.

Якщо цитата повністю відтворює речення тексту, який цитується, вона починається з великої букви, якщо тільки вона не є частиною речення автора курсової роботи. Цитата, яка є складовою частиною авторського речення, починається з маленької букви, навіть якщо у використаному джерелі вона починається з великої. Якщо цитата відтворює тільки частину речення цитованого тексту, то після лапок ставляться три крапки.

Цитата на початку речення повинна починатися з великої букви, навіть якщо перше цитоване слово написано у використаному джерелі з маленької букви. Після двокрапки цитата починається з маленької букви, якщо у використаному джерелі перше слово цитати написано з маленької букви (у цьому випадку перед цитатою ставляться три крапки), і з великої букви, якщо у використаному джерелі перше слово цитати починається з великої букви.

Якщо в тексті цитати, яка береться в лапки, є слова в лапках, то лапки, однакові за малюнком, не ставляться поряд двічі.

Наведемо кілька прикладів.

У використаному джерелі

В тексті курсової роботи

(1) Мета анотації – швидко дати читачу загальне уявлення про зміст, не вдаючись до розгляду конкретних даних, методів і висновків.

Курило (2016) зазначає: "Мета анотації – швидко дати читачу загальне уявлення про зміст, не вдаючись до розгляду конкретних даних, методів і висновків" (с. 21).

(2) Мета анотації – швидко дати читачу

Як зазначає Курило (2016), "мета анотації

загальне уявлення про зміст, не вдаючись до розгляду конкретних даних, методів і висновків.

(3) Проте дослідження *композиційних і стилістичних особливостей* англомовних наукових статей з проблематики методики навчання іноземних мов залишилось поза увагою дослідників.

(4) Таким чином, аналіз особливостей наукового ФС дає можливість зробити висновок про те, що конститутивною ознакою власне наукового підстилю і основним способом створення НД є полемічний діалог учених, які в межах наукового етикету відстоюють свою точку зору щодо певної наукової проблеми.

– швидко дати читачу загальне уявлення про зміст, не вдаючись до розгляду конкретних даних, методів і висновків" (с. 21).

Курило (2016) зауважує, що "дослідження *композиційних і стилістичних особливостей* англомовних наукових статей з проблематики методики навчання іноземних мов залишилось поза увагою дослідників" (с. 19).

"... Конститутивною ознакою власне наукового підстилю ... є полемічний діалог учених, які в межах наукового етикету відстоюють свою точку зору щодо певної наукової проблеми." (Курило, 2016, с. 20).

Цитати слід виписувати тільки з першоджерел, а не з праць інших авторів. Лише в тих випадках, коли першоджерело недоступне, можна скористатися цитатою, опублікованою в іншому виданні. В цьому випадку слід випередити бібліографічне посилання на джерело словами: "Цитується за:" або "Цит. за:". Наприклад,

У використаному джерелі

В тексті курсової роботи

"Вивчення іноземної мови, – зауважує Гумбольдт, – можна було б через те порівняти з набуттям нової точки зору в колишньому світорозумінні; до певної міри так воно і є, тому що кожна мова утворює тканину, зіткану з понять та уявлень певної частини людства».

Гумбольдт порівнював вивчення іноземної мови "з набуттям нової точки зору в колишньому світосприйнятті" (цит. за: Кочерган, 2010, с. 47).

Якщо студент, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова для того, щоб підсилити їх значення, він повинен зробити в дужках відповідне застереження і вказати свої ініціали, наприклад, (виділено мною. – *В. К.*), (курсив наш. – *В. К.*), (підкреслено мною. – *В. К.*), (розрядка моя. – *В. К.*). Аналогічне застереження робиться при самостійному перекладі на рідну мову іншомовної цитати: (переклад наш. – *В. К.*).

У використаному джерелі

В тексті курсової роботи

Вважається, що сучасна стаття-звіт про проведене конкретне дослідження має

Яхонтова (2014) зазначає, що основою композиційного формату сучасної статті-

достатньо чіткий *композиційний* звіт є "*структурне* членування тексту" *формат*, який викристалізувався у (курсив наш. – В. К.). процесі історичного розвитку цього жанру і на сьогодні підтримується його користувачами. Основою цього формату є структурне членування тексту, яке відбиває об'єднання великої групи мікротем у значно меншу кількість підтем.

Кожна цитата має супроводжуватися посиланнями на використане джерело. Студент, який нехтує цією вимогою, ризикує отримати незадовільну оцінку за виконання курсової роботи.

Цитування має бути помірним. Перевантаженість тексту цитатами надає роботі компілятивного характеру і створює враження, що автор не має власної думки. Для того, щоб не перенасичувати текст цитатами, доцільно використовувати переказ чужих думок. Переказ має бути максимально точним. Не допускається викривлення чужих думок. Як і цитата, переказ має супроводжуватись посиланням на використане джерело:

У використаному джерелі

В тексті курсової роботи

Часто терміни "назва твору" й "заголовок твору" уживають як синоніми. Уважаємо за доцільне розрізнити їх. На наш погляд, "назва" має вужче значення – це заголовок у номінативній функції, натомість "заголовок" – це конструкція в поєднанні всіх своїх функцій.

Юлдашева (2016) пропонує розрізнити терміни "назва твору" й "заголовок твору", бо вважає, що перший термін позначає вужче поняття, а другий – ширше.

Як при цитуванні, так і при переказі слід потурбуватися про різноманітність мовних засобів, які використовуються для введення в текст цитати або переказу чужих думок. Деякі з цих засобів наведені в додатку Л.

Бібліографічні посилання

Як було сказано вище, кожна цитата або думка, запозичена з праці іншого автора, має обов'язково супроводжуватися посиланням на використане джерело. Аналогічне посилання є обов'язковим і тоді, коли використовуються цифри, факти, схеми тощо.

Посилання, вміщене поряд із описом загального змісту праці, її провідної думки, має містити прізвище автора або, якщо автор відсутній,

редактора чи укладача відповідного джерела або назву джерела та рік видання праці. У тексті цю інформацію подають у круглих дужках, наприклад (Курило, 2016), (Калюжна & Чайковська, 2016), (Alcaraz, & Mendez, 2016) або, якщо посилання робиться на кілька праць (Курило, 2016; Юлдашева, 2016). Посилання, яке супроводжує цитату або переказ конкретної думки, аргумент, цифрові дані тощо, повинне на додаток до вказаної інформації містити номер сторінки, з якої взято цитату або аргумент, наприклад (Курило, 2016: 20), (Юлдашева, 2016: 88–90). Наведемо кілька прикладів.

(1) Композиційна структура сучасної наукової статті, як правило, містить сім обов'язкових композиційно-логічних блоків і три потенційно можливих (Курило, 2016).

(2) Відповідно до "Словника сучасної лінгвістики", "заголовок – це компонент тексту, назва якого (або його частини) пишеться на титульній сторінці рукопису, машинопису, видання або над текстом" (Загнітко, 2012: 290).

(3) Леонова (2013) виділяє три підходи до трактування статусу заголовка.

Таблиці

Таблиця суттєво полегшує сприйняття тексту, насиченого однорідними відомостями, переважно – цифровими показниками. В таблиці матеріал подається в систематизованій формі, цифри виступають на перший план, слова не повторюються, тому таблиці широко використовуються в наукових текстах.

Таблиці включають такі елементи: (1) нумераційний заголовок, в якому вказується порядковий номер таблиці, (2) тематичний заголовок, в якому формулюється зміст таблиці, (3) верхню частину ("головку"), в якій розміщуються заголовки граф, (4) основну частину, яка складається з "боковика" (або заголовків рядків) і "прографки" (рис. 8). Вертикальні ряди в таблиці називаються графами або колонками, горизонтальні – рядками. Усі графи й боковик повинні мати заголовки. Заголовок графи стосується всіх даних цієї графи, заголовок рядка – усіх даних цього рядка. Горизонтальні й вертикальні лінії, які розмежовують рядки, не є обов'язковими. Їх можна не наводити, якщо їх відсутність не ускладнює користування таблицею. Але головка таблиці обов'язково відокремлюється лінією від решти таблиці. Розділяти заголовки і підзаголовки боовика і колонок діагональними лініями не дозволяється.

Назву таблиці розміщують над нею з лівого краю рядка без абзацного відступу. Назва таблиці складається зі слова "Таблиця", номера таблиці, а також її заголовка, що відокремлюється коротким тире. Знак номера (№) перед порядковим номером не ставлять.

Порядкова нумерація таблиць у курсовій роботі (крім таблиць у додатках) може бути наскрізною або в межах розділу. Якщо використовується наскрізна нумерація, порядковий номер таблиці

складається з однієї цифри: Таблиця 3. Якщо ж таблиці нумерують в межах розділу, номер таблиці складається з номера розділу і порядкового номера таблиці, розділених крапкою: Таблиця 2.4 (четверта таблиця другого розділу). Якщо у курсовій роботі одна таблиця, її також нумерують: Таблиця 1. Таблиці кожного додатка нумерують окремо, складаючи їх номери з позначення додатка і порядкового номера таблиці в додатку: Таблиця А.1 (перша таблиця додатка А).

*Нумераційний
заголовок*

*Тематичний
заголовок*

Таблиця 2.1 – Вживання пунктуаційних знаків у двочастинних англійських і українських заголовках

Розділові знаки	Англійські заголовки		Українські заголовки	
	Частота вживання (n = 97)	Результати у %	Частота вживання (n = 54)	Результати у %
Двокрапка	90	92,78%	41	75,93%
Дужки	-	-	12	22,22%
Знак питання	4	4,12%	1	1,85%
Тире	2	2,06%	-	-
Крапка	1	1,03%	-	-

Головка (накреслено на лівій частині таблиці)

Заголовки граф (накреслено на правій частині таблиці, охоплює верхні рядки)

Підзаголовки граф (накреслено на правій частині таблиці, охоплює нижні рядки)

Боковик (накреслено під таблицю, охоплює лівий стовпець)

Графи(колонки) (накреслено під таблицю, охоплює всі стовпці)

Рис. 8. Зразок оформлення таблиці.

Тематичний заголовок таблиці має бути коротким і повністю передавати зміст таблиці. Тематичний заголовок не підкреслюють. Текст у головках таблиць розміщують здебільшого горизонтально, але за потреби дозволяється розташовувати заголовки колонок перпендикулярно до рядків.

Заголовок таблиці й заголовки граф пишуться з великої букви. Підзаголовки, які складають одне речення з текстом заголовку, пишуться з малої букви. Підзаголовки, які мають самостійне значення, пишуться з великої букви. В кінці заголовків і підзаголовків знаки пунктуації не ставляться.

Складаючи заголовки, потрібно слідкувати за тим, щоб інформація у заголовках і підзаголовках не повторювалась. Якщо повторення має місце, слід винести повторювані слова у загальний заголовок.

Якщо в певній графі таблиці є текст, який повторюється, і цей текст складається з одного слова, а повторювані слова стоять одне під одним, друге і наступні слова можна замінити лапками. Якщо ж повторюваний текст складається з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють словами "те ж", а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, знаків, символів, які повторюються, не прийнято. Якщо в якому-небудь рядку таблиці не подають цифр, у ньому ставлять прочерк.

У таблиці не повинно бути зайвих елементів. Такими елементами у більшості таблиць є графа "Номер по порядку" і графа з нумерацією рядків. Ці графи потрібні тільки тоді, коли таблиця складна, і в тексті є посилання на різні графи і рядки таблиці.

Якщо таблиця містить велику кількість рядків, її можна перенести на інший аркуш. У цьому випадку нумераційний та тематичний заголовок вказують один раз над першою частиною таблиці, а над іншими частинами пишуть слова "Продовження табл." і вказують номер таблиці, наприклад, "Продовження табл. 1.2."

Таблицю розміщують відразу після першого згадування про неї в тексті або якнайближче до першого згадування (на наступній сторінці) так, щоб її можна було читати, не повертаючи роботу або повернувши її за годинниковою стрілкою. За потреби її можна розмістити у додатку.

В тексті посилання на таблиці дають у скороченому вигляді: табл. 4; табл. 2.3. Винятком є роботи, в яких лише одна таблиця. В цих випадках при посиланні на таблицю в тексті слово "таблиця" пишуть повністю. Наведемо кілька прикладів посилань на таблиці:

(1) Як можна побачити з таблиці 2.1, складові частини і англомовних, і україномовних двочастинних заголовків найчастіше розділяються двокрапкою.

(2) У таблиці 2.4 наведено результати синтаксичного аналізу речень у досліджуваних текстах.

(3) Результати аналізу синтаксичних функцій дієприкметників у досліджуваних текстах подано в табл. Б.1.

Повторні посилання на таблицю починаються зі слова "дивись", яке пишеться скорочено, наприклад "див. табл. 2.4".

Ілюстрації

Основні види ілюстрацій, які можуть бути використані в курсовій роботі, це рисунок, схема, діаграма. Усі ілюстрації мають бути пов'язані з основним змістом тексту, а не з другорядними деталями. Ілюстрації розміщують безпосередньо після тексту, де вони згадуються вперше або якомога ближче до першого згадування (на наступній сторінці).

До кожної ілюстрації має бути зроблене відповідне пояснення, яке розміщують у підпису до ілюстрації та в тексті. Бажано, щоб пояснення до

ілюстрації в тексті роботи не було простим повторенням того, що міститься в підпису. Підпис до ілюстрації розташовують безпосередньо під нею посередині рядка. Перед підписом ставлять слово "Рис." і порядковий номер ілюстрації.

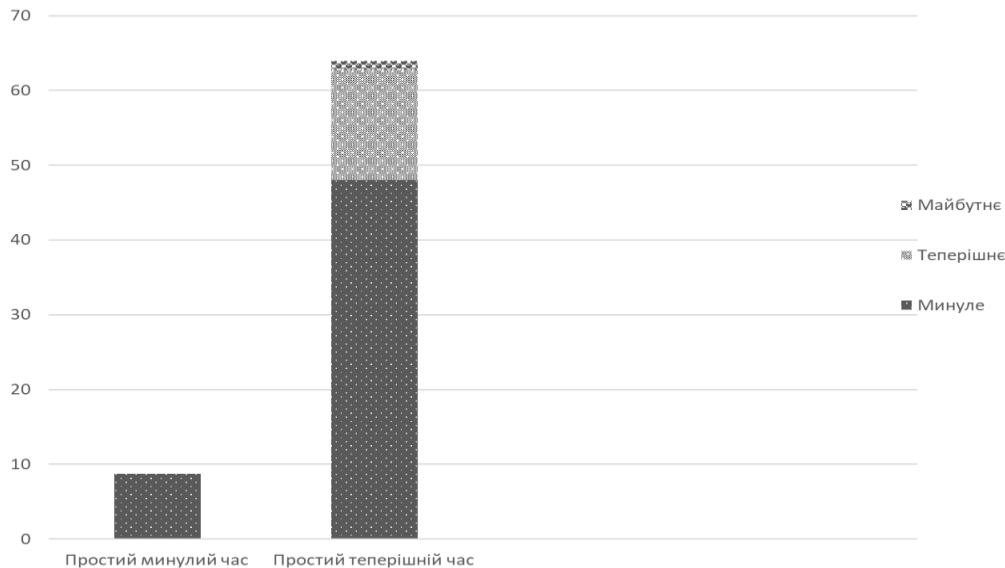

Рис. 2.2 – Значення простого теперішнього і простого минулого часів у заголовках англомовних новинних повідомлень

Рис. 9. Зразок оформлення рисунку

Ілюстрації нумерують за тими самими правилами, що і таблиці. Якщо обрано нумерування у межах розділу, номер ілюстрації складається з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, розділених крапкою, наприклад, рис. 2.2 (другий рисунок другого розділу). Якщо в роботі одна ілюстрація, її нумерують за загальними правилами. Повторне посилання на ілюстрацію починається зі слова "дивись", наприклад "див. рис. 2". Наведемо приклади:

(1) Переважна більшість проаналізованих рекламних слоганів є спонукальними структурами (рис. 2.4).

(2) На рис. 2.8 подано результати аналізу вжитих у заголовках прикметників за словобудовою.

Перелік

У наукових роботах часто використовується перелік. Якщо елементи переліку складаються з коротких речень або словосполучень, їх рекомендується відокремлювати крапкою з комою і писати кожен з нового рядка, наприклад:

(1) Аналіз заголовків наукових статей з філології за архітектонікою дозволив розділити їх на три групи:

- одночастинні (заголовки, які являють собою одне речення);
- двочастинні (заголовки, які складаються з двох речень);
- багаточастинні (заголовки, які складаються з трьох і більше речень).

(2) Для досягнення мети було реалізовано такі завдання:

- 1) зібрано корпус заголовків новинних повідомлень з інфінітивом, опублікованих в англomовних і україномовних газетах;
- 2) проаналізовано частотність вживання інфінітива у заголовках новинних повідомлень в україномовних та англomовних газетах;
- 3) визначено, в яких синтаксичних функціях вживається інфінітив у заголовках новинних повідомлень україномовних та англomовних газет;
- 4) проведено зіставний аналіз отриманих результатів.

Скорочення

Іноді студенти використовують у своїх курсових роботах скорочені назви, які вони потім самі не в змозі розшифрувати. Такі скорочення сприймаються як результат недбалості, квалітивості, безсистемності, що негативно відбивається на оцінці роботи. Слід користуватися тільки загальноприйнятими скороченнями слів і словосполучень і писати їх правильно. До скорочень, що не вимагають спеціальних пояснень, належать такі:

та ін.* – та інше	див. – дивись	проф. – професор
і т. д.* – і так далі	пор. – порівняй	доц. – доцент
і т. ін.* – і таке інше	напр. – наприклад	акад. – академік
і под.* – і подібне		

*Слова "та інші", "і таке інше", "і подібне", "і так далі" всередині речення не скорочують.

Якщо студент користується маловідомим скороченням, він повинен розшифрувати його при першому згадуванні, написавши його повністю, а поряд – у дужках – скорочено. Далі воно вживається тільки скорочено.

Наприклад:

(1) Метою нашого дослідження є визначення мовних особливостей англomовних рекламних слоганів (РС) ресторанів швидкого харчування.

(2) Під експресивною лексикою (ЕЛ) ми розуміємо лексику, яка крім понятійного значення має емоційне забарвлення. За допомогою ЕЛ можна виразити позитивну або негативну оцінку, викликати певні асоціації.

Скорочення мають бути одноманітними протягом усього тексту. Не можна писати слова і словосполучення в одному місці повністю, а в іншому скорочено.

Переноси тексту

Переноси слів у заголовках не допускаються.

Переноси слів у тексті курсової роботи не регламентовано, але науковці як правило уникають застосування переносів.

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел є органічною частиною курсової роботи. Він свідчить про глибину вивчення автором досліджуваної проблеми та про рівень сформованості навичок роботи з науковою літературою. Список складається тільки з тих праць з теми дослідження, на які є посилання в тексті курсової роботи.

Список використаних джерел укладається в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків. Бібліографічні описи праць одного автора розташовують за алфавітом заголовків праць (якщо є співавтори, прізвища останніх не враховуються).

Назва – Список використаної літератури – розміщується посередині сторінки. Список відокремлюється від назви вільним рядком. Він має висячий відступ: перший рядок кожного посилання вирівнюється по лівій межі поля, а всі наступні рядки розташовуються з відступом вправо розміром 1,25 см.

Усі літературні джерела подаються тією мовою, якою вони написані. Спочатку перераховуються праці мовами з кирилівською графікою (наприклад, українською, болгарською тощо), а потім праці, написані мовами з латинською графікою (англійською, німецькою, польською тощо) (додаток 10). Бібліографічні описи у списку не нумеруються.

Оформлення списку ведеться згідно з правилами бібліографічного опису друкованих творів. Складаючи опис, слід дотримуватися таких вимог:

- (1) використовувати елементи опису, які відповідають стандартам,
- (2) дотримуватися єдиної форми написання елементів опису й послідовності їх розташування,
- (3) точно відтворювати відомості про використане джерело.

Приклади бібліографічного опису тих видів джерел, які найчастіше використовуються у курсових роботах, наведені в додатку Ж. У складніших випадках слід звернутися до спеціальної літератури (див. додаток Е) або проконсультуватися в бібліографічному відділі бібліотеки.

Додатки

Додатки повинні бути оформлені як продовження роботи й розташовані в порядку появи в тексті посилань на них.

Кожен додаток починають із нової сторінки, позначаючи його послідовно великими буквами української абетки, крім букв І, Є, З, І, Ї, О, Ч, Ъ, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б (позначення розташовують посередині рядка). Один додаток позначають як ДОДАТОК 1. Якщо курсова робота пишеться англійською мовою, додатки позначають літерами латинської абетки, крім літер I та O.

Нижче, посередині рядка пишуть заголовок. Заголовок є обов'язковим елементом додатка.

Рисунки й таблиці, розташовані в додатку, нумерують у межах кожного додатка, починаючи з літери, яка позначає додаток, наприклад: "Рис. А.1" (перший рисунок додатка А).

Написання резюме

Після того як курсова робота написана і відредагована, можна приступати до написання резюме – короткого тексту обсягом до однієї повної сторінки, який передає у сконденсованому вигляді основний зміст і результати дослідження. Резюме відповідає на питання: Що саме досліджувалося? Яким чином? Які отримано результати? Яка практична значущість дослідження? Наприкінці резюме наводяться від п'яти до десяти ключових слів у називному відмінку, які повинні відповідати основному змісту курсової роботи, відображати тематику дослідження і забезпечувати тематичний пошук роботи.

Оскільки резюме складається шляхом компресії тексту-оригіналу, його структура зазвичай відповідає структурі курсової роботи. В тексті резюме вказується мотивація дослідження, його мета, методика проведення, результати і висновки. Втім, дослідник має певну свободу й може трохи відійти від запропонованої схеми для того, щоб виділити важливі, на його думку, аспекти здійсненого дослідження.

Технічне оформлення роботи

Курсова робота, яка подається науковому керівнику, має бути акуратно оформлена. Іноді студенти нехтують цією вимогою, вважаючи, що головним є зміст і літературне оформлення роботи. Проте така позиція є невірною. Якість оформлення роботи – це перше, що помічається при читанні, і це перше враження може суттєво позначитись на загальній оцінці роботи. Змістовна, але неохайно оформлена курсова робота не може претендувати на високу оцінку. Тому, складаючи графік її виконання, слід виділити достатньо часу на її технічне оформлення.

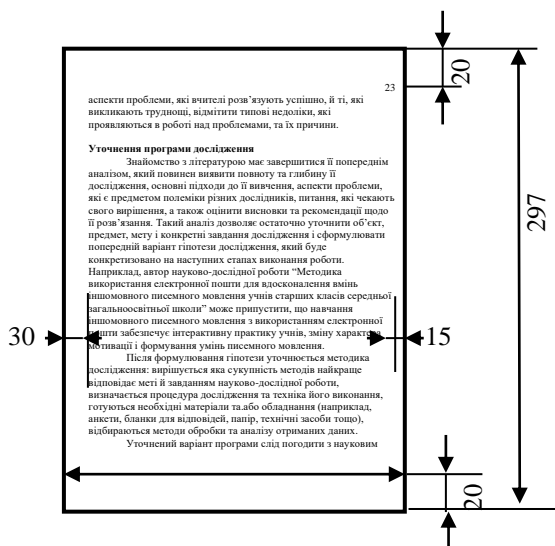

Рис. 10. Розташування тексту на аркуші.

Текст відредагованої курсової роботи має відповідати вимогам державних стандартів з оформлення текстових документів. Його слід надрукувати з використанням комп'ютерного набору на одній стороні стандартних аркушів білого паперу формату 210x297 мм. Використовують шрифт Times New Roman текстового редактора Word, розмір друкарських пунктів, друкують через 1,5 міжрядкових інтервалів. Розмір шрифту для тексту в таблицях і рисунках встановлює автор курсової роботи, проте він не повинен бути менше 10 друкарських пунктів. Навколо тексту залишають береги таких розмірів: зліва – не менше 30 мм, справа – не менше 15 мм, знизу й зверху – не менше 20 мм (рис. 10.).

Абзацний відступ має бути однаковим в усьому тексті й дорівнювати 1,25 см. З цією метою абзацний відступ у програмі Word встановлюється за допомогою вкладки «Абзац» або лінійки.

Сторінки рукопису повинні бути пронумеровані. Першою є титульна сторінка, але на ній номер сторінки не ставиться. Нумерувати починають з другої сторінки. Цифру, яка означає номер сторінки, ставлять у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Кожен розділ роботи починається з нової сторінки. Це також стосується вступу, висновків, списку літератури, додатків. У верхньому полі сторінки обов'язково вказується назва відповідної частини роботи (ВСТУП, ВИСНОВКИ тощо) або порядковий номер і назва розділу.

Робота повинна мати правильно оформлені заголовки і підзаголовки. Заголовки окремих структурних частин роботи, розділів і підрозділів розміщують на окремих рядках, залишаючи між заголовками структурних частин роботи та текстом два міжрядкові інтервали. Заголовки структурних частин роботи і розділів друкують з абзацного відступу великими буквами, а заголовки підрозділів – з абзацного відступу малими (крім першої букви – великої). Заголовки структурних частин роботи і розділів можна також розміщувати посередині рядка. Заголовки

структурних частин роботи і розділів прийнято виділяти напівжирним шрифтом. Крапка в кінці заголовка не ставиться. Переносити слова у заголовку, підкреслювати заголовки не можна.

Такі структурні частини курсової роботи як зміст, вступ, висновки, список використаної літератури не мають порядкового номера, а розділи і підрозділи, як правило, нумерують. Розділи нумерують наскрізь по всій роботі арабськими цифрами. Крапка після номера розділу ставиться тільки в тому випадку, коли далі йде заголовок. Якщо заголовок розділу пишеться з нового рядка, крапку після номера розділу не ставлять. Порівняйте:

(1) РОЗДІЛ 1. ІНФІНІТИВ У ГРАМАТИЧНИХ СИСТЕМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

(2) РОЗДІЛ 1
ІНФІНІТИВ У ГРАМАТИЧНИХ СИСТЕМАХ АНГЛІЙСЬКОЇ І УКРАЇНСЬКОЇ МОВ

Підрозділи нумерують арабськими цифрами в межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з двох цифр: перша цифра є номером розділу, до якого входить підрозділ, а друга – номером підрозділу. Ці цифри розділяють крапкою. В кінці номера підрозділу також ставлять крапку, після якої в тому ж рядку друкують заголовок підрозділу. Наприклад,

1.2. Граматичні форми інфінітива

2.3. Зіставний аналіз синтаксичних функцій інфінітива в заголовках англомовних і україномовних газет

Відстань між прикладом і подальшим або попереднім текстом має становити два міжрядкові інтервали.

У ЗМІСТІ заголовки структурних елементів друкують таким самим шрифтом, як і в тексті курсової роботи. Заголовки структурних частин роботи і розділів розташовують один під одним, а заголовки кожного подальшого рівня (підрозділів, пунктів, підпунктів) зміщують на три-п'ять знаків праворуч по відношенню до заголовків попереднього рівня.

Після здійснення комп'ютерного набору тексту курсової роботи слід вичитати його і виправити помилки – граматичні, орфографічні й пунктуаційні. Особливо ретельно потрібно вивірити фактичний матеріал, цитати, посилання, бібліографічні дані. Слід також упевнитися в тому, що заголовки і підзаголовки в змісті з'являються в тій же послідовності й тому словесному формулюванні, в якому вони наводяться в тексті роботи, і починаються на зазначених у змісті сторінках. Для того щоб уникнути невідповідностей між ЗМІСТОМ і текстом курсової роботи, потрібно користуватися інструментами автоматичного створення змісту, які є у текстовому редакторі Word.

Цю остаточну вичитку рукопису краще робити після дво- або триденного відпочинку, який дає можливість побачити рукопис "свіжим поглядом". Дуже добре, якщо крім автора роботу прочитає ще хтось.

Упевнившись, що рукопис курсової роботи відповідає вимогам до його змісту і форми, здобувач вищої освіти подає його науковому керівнику.

ЗАХИСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процедура захисту

Виконана курсова робота подається її автором науковому керівнику не пізніше ніж за два тижні до початку заліково-екзаменаційної сесії в електронному форматі. Курсові роботи, які за висновками наукового керівника заслуговують на позитивну оцінку, подаються до захисту. Студенти, курсові роботи яких не відповідають зазначеним вимогам та критеріям оцінювання, не допускаються науковим керівником до захисту і відповідно отримують незадовільну оцінку.

Захист курсової роботи відбувається у встановлений деканатом термін у присутності студентів і комісії, до складу якої входять науковий керівник і викладачі кафедри, на якій виконана робота, мовою, якою написана робота (англійською / українською). Захист курсових робіт проводиться публічно, у присутності здобувачів, наукових керівників та інших викладачів відповідної кафедри. При виставленні оцінки береться до уваги відгук наукового керівника, в якому вказуються бали за якість виконання курсової роботи. Відгук повинен включати обґрунтування виставлених балів за виконане дослідження, враховуючи критерії, наведені у Таблиці 1 (див. вище), а також критичні зауваження.

На захисті студент повинен у 4-5-хвилинному виступі-презентації викласти мотиви вибору теми, мету роботи, її основний зміст і висновки. Під час захисту курсової роботи здобувач у стислій формі обґрунтовує її актуальність теми та новизну дослідження, формулює його висновки і результати. При цьому здобувач повинен виявити ґрунтовну обізнаність у науковій літературі з обраного напрямку, знання відповідних першоджерел, відмінне володіння іноземною мовою та матеріалом дослідження, здатність до самостійного аналізу мовних фактів та / або художніх явищ, а також вміння узагальнити та чітко сформулювати найсуттєвіші моменти свого дослідження. Під час захисту курсової роботи здобувач має бути готовим відповісти на поставлені запитання членами комісії та/або присутніми здобувачами та викласти свої міркування стосовно критичних зауважень, представлених у відгуку наукового керівника.

Члени комісії та присутні студенти можуть дати оцінку роботи у своїх виступах. Після їх виступів студенту надається можливість відповісти на всі зауваження, які прозвучали у виступах присутніх.

Оцінка за курсову роботу обговорюється на закритому засіданні комісії й оголошується головою комісії на відкритому засіданні у присутності членів комісії та студентів. При оцінці роботи враховуються не тільки висновки наукового керівника, а й виступ-презентація студента на захисті, те, наскільки він володіє матеріалом дослідження та вміє відстоювати свої думки і висновки. Отже, студент, який прагне одержати

високу оцінку за курсову роботу, повинен ретельно підготуватися до захисту.

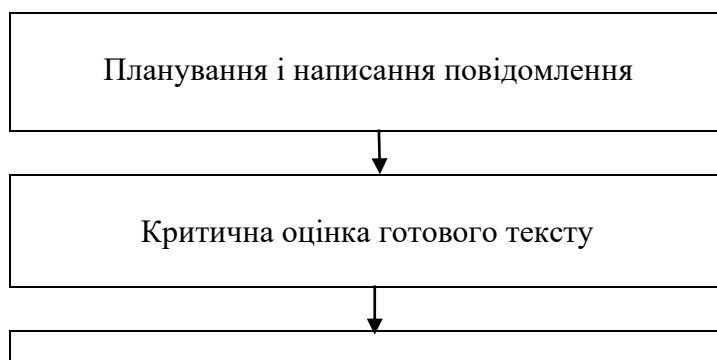
Підсумкова оцінка за курсову роботу бакалавра виставляється за критеріями, наведеними в Таблиці 1 (див. вище), у 100-бальній системі, національній шкалі оцінювання та в системі ЄКТС. При виставленні оцінки береться до уваги:

- якість змісту дослідження;
- оформлення курсової роботи;
- доповідь під час захисту результатів наукового дослідження;
- відповіді на запитання та зауваження членів комісії із захисту курсових робіт і присутніх;
- відгук наукового керівника.

Підготовка до захисту

Підготовка до захисту – відповідальна справа, адже успішність виступу на захисті серйозно впливає на остаточну оцінку за виконання курсової роботи.

Процес підготовки до захисту складається з кількох етапів (рис. 11), першим з яких є підготовка тексту усного повідомлення. Наявність написаного тексту – це необхідність, продиктована суворим регламентом захисту. Структурно текст усного повідомлення складається з трьох логічно взаємопов'язаних частин, кожна з яких є самостійним смисловим блоком. У першій – вступній частині – називається тема роботи, коротко висвітлюється сучасний стан розробки наукової проблеми, якій присвячена робота, визначається об'єкт, предмет, мета, конкретні завдання і методи дослідження, стисло описується структура роботи. Середня, найбільша за обсягом частина, присвячується результатам дослідження та їх інтерпретації. У заключній частині перераховуються загальні висновки. У виступі мають бути чітко позначені початок і кінець повідомлення і прозвучати подяка присутнім за увагу. Загальний обсяг тексту усного повідомлення не повинен перевищувати 2,5 – 3 сторінок, надрукованих шрифтом Times New Roman текстового редактора Word, розмір 14, з полуторним міжрядковим інтервалом.

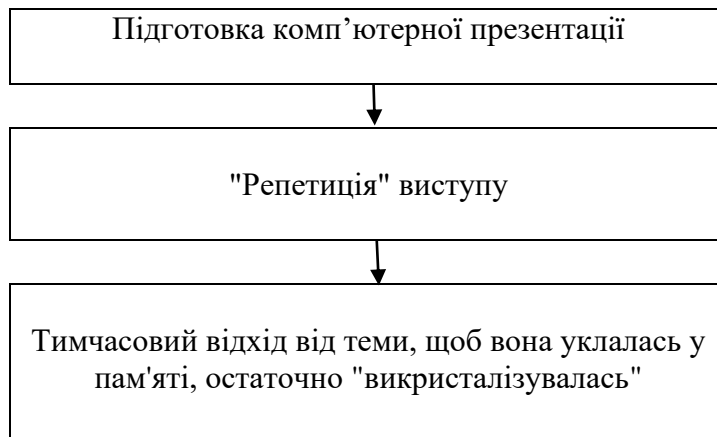

Рис. 11. Процес підготовки до виступу на захисті.

Запропонована структура доповіді є найбільш загальною. Вона може бути конкретизована, змінена в залежності від особливостей і змісту роботи.

Оскільки текст виступу буде сприйматися на слух, його слід критично оцінити й максимально наблизити до усного мовлення. З цією метою слід внести такі поправки на виголошення:

- 1) довгі речення, по можливості, замінити короткими;
- 2) в "ключових позиціях" тексту увести звертання до слухачів, покликані активізувати їх увагу, наприклад "Як ви знаєте...";
- 3) в окремих місцях доповіді замість розповідних речень вжити питання й відповіді, наприклад "Чи вірна подібна думка?";
- 4) виразити словами смислові зв'язки між частинами доповіді, наприклад "Далі перейдемо до розгляду ...", "Наступна проблема ...", "І останнє ...";
- 5) замінити дієприслівникові та дієприкметникові звороти окремими реченнями з дієслівними формами.

Усі ці поправки поживляють виклад, полегшують сприйняття усного повідомлення слухачами.

Коли доповідь готова, слід позначити в тексті паузи й ті місця, які студент буде переказувати своїми словами.

На основі тексту доповіді готується електронна презентація, яка повинна допомогти студенту успішно викласти мету дослідження, його методику й основні результати. Вона звичайно складається з 8–10 слайдів. На першому слайді презентації вказується тема курсової роботи, прізвище та ініціали автора, номер академічної групи, факультет, прізвище та ініціали наукового керівника, його науковий ступінь і вчене звання.

При підготовці комп'ютерної презентації потрібно пам'ятати, що інформація на слайдах повинна доповнювати текст доповіді і полегшувати його сприйняття. Кількість текстової інформації на слайдах повинна бути мінімальною. Слід віддавати перевагу графічним елементам (діаграмам,

графікам, блок-схемам, малюнкам тощо), які дозволяють реалізувати задум доповідача у найзручнішій для сприйняття формі. Докладніші рекомендації щодо створення ефективних комп'ютерних презентацій можна знайти в матеріалах, вміщених у додатку Е.

Коли робота над комп'ютерною презентацією завершена, текст доповіді слід кілька раз прочитати вголос, супроводжуючи читання демонстрацією слайдів. З одного боку, це дозволить ще раз критично оцінити текст і точно визначити, скільки часу займе повідомлення, а з другого – психологічно підготуватись до виступу, “присвоїти” матеріал, який буде повідомляти. Також це допоможе узгодити у часі презентацію й доповідь. Дуже корисно провести своєрідну “репетицію” доповіді у присутності друзів або записати своє повідомлення. Не треба залишати це на останній день. Слід закінчити цю роботу за день-два до захисту і зробити невелику “паузу” для того, щоб повідомлення остаточно уклалося у пам'яті, “викристалізувалось”.

Успішний виступ залежить не тільки від наявності тексту й презентації чи того, як добре студент знає текст, а й від того, як цей текст прочитаний, від манери триматися, характеру відповідей на питання членів комісії та присутніх. Під час захисту слід говорити ясно, спокійно, впевнено, граматично правильно, виразно, дотримуючись літературної вимови. Студент, який поспішає, ковтаючи закінчення, або говорить тихо й нерозбірливо, справляє погане враження. Не краще враження залишає і той, хто не може “відірватися” від тексту й через це не бачить слухачів, не відчуває їхню реакцію.

Відповіді на питання мають бути короткими і по суті. Перш ніж відповідати, слід уважно вислухати питання. Якщо воно незрозуміле, потрібно попросити уточнити його.

Кількість і характер питань на захисті курсової роботи великою мірою залежать від успішності виступу. Як правило, велика кількість питань виникає у членів комісії тоді, коли з доповіді не зрозуміло, що повинен був зробити автор, і/або що він зробив. Отже, підготувавши добре структуроване, ґрунтовне повідомлення, студент зменшує кількість можливих питань.

При підготовці до захисту слід враховувати, що коло питань, які можуть поставити члени комісії, може бути дещо ширшим за тему курсової роботи, адже на захисті з'ясовується не тільки рівень орієнтації в темі дослідження, а й рівень загальної підготовки зі спеціальності. Отже, йдучи на захист, не тільки корисно, але й необхідно повторити по підручникам і конспектам матеріал усього курсу, в першу чергу загальні теоретичні питання.

ДОТРИМАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Усі курсові роботи обов'язково перевіряються на академічний плагіат за допомогою інформаційної системи Unicheck. Рівень оригінальності курсових робіт бакалаврів, необхідний для допуску цих робіт до захисту, має бути **не менше 60%** відповідно до Положення про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (перший (бакалаврський) і другий (магістерський) рівні вищої освіти), затвердженого вченою радою КНЛУ 29 вересня 2022 р., протокол № 3, Наказ № 488-0 від 29.10.2022 р.

З метою уникнення порушень академічної доброчесності під час підготовки курсових робіт власне здобувачі вищої освіти і їхні наукові керівники протягом усього періоду написання цих робіт мають перевіряти їх на дотримання вимог академічної доброчесності за допомогою безкоштовних програм чи Інтернет-сервісів.

Кожна робота перевіряється на академічний плагіат спеціальною комісією кафедри англійської філології і філософії мови чи кафедри германської і фіно-угорської філології за допомогою інформаційної системи Unicheck **лише один раз** в установлені строки. Студенти мають подати остаточний текст курсової роботи у паперовому і/або електронному вигляді та заяву, що засвідчує дозвіл на проведення перевірки роботи. У разі неподання одного з цих трьох / двох документів в установлені терміни студент рішенням кафедри не допускається до захисту курсової роботи. Рішення про подальше навчання такого студента приймається деканом факультету германської філології і перекладу і ректоратом в установленому порядку.

Результатом перевірки курсової роботи бакалавра на академічний плагіат є згенерований комп'ютерним програмним засобом звіт про оригінальність роботи, на підставі чого спеціально призначена комісія кафедри готує Довідку про результати перевірки на оригінальність тексту кваліфікаційної роботи в інформаційній системі Unicheck.

У разі, якщо за результатами роботи спеціальної комісії кафедра **рекомендує** студента до захисту курсової роботи, то кафедра до початку захисту передає таку роботу до репозитарію бібліотеки Університету.

У випадку, якщо рівень оригінальності кваліфікаційної роботи становить менше 60%, така робота рішенням кафедри не допускається до захисту. Не пізніше наступного робочого дня після перевірки науковий керівник повідомляє про це студента, а завідувач кафедри інформує про факт порушення академічної доброчесності декана факультету.

ЗАКЛЮЧНІ ПОЛОЖЕННЯ

Студент, який працює над курсовою роботою, робить перші кроки в світ самостійних наукових досліджень. Його мета полягає в тому, щоб навчитися бачити професійні проблеми, аналізувати можливі шляхи їх успішного розв'язання, перевіряти правильність своїх прогнозів, формулювати практичні рекомендації і впроваджувати їх у навчальний процес.

Логіка виконання курсової роботи, тобто послідовність основних етапів і конкретних кроків дослідницького пошуку, залежить від багатьох факторів: характеру проблеми, специфіки предмета, поставленої мети, конкретного матеріалу дослідження, можливостей дослідника тощо. Проте в процесі планування й виконання конкретної курсової роботи можна й потрібно відштовхуватися від загальної логічної схеми, запропонованої в цьому посібнику. Сподіваємося, що студенти знайдуть тут відповіді на більшість питань, пов'язаних з методикою виконання курсового дослідження. Водночас зрозуміло, що неможливо в невеликій за обсягом книзі розглянути всі без винятку проблеми, які можуть виникнути під час виконання курсової роботи. В таких випадках слід звернутися до рекомендованої літератури або попросити допомоги в наукового керівника.

ДОДАТОК 1

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота
на тему: Синтаксичні особливості заголовків англомовних і україномовних наукових статей з філології

студентки групи Па 05-20
факультету германської філології і перекладу
денної форми здобуття освіти
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми Англійська мова і
друга іноземна мова: усний і письмовий переклад
Сидоренко Марії Степанівни

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Петренко С. О.

Національна шкала _____
Кількість балів _____
Оцінка ЄКТС _____

Київ 2023

ДОДАТОК 2

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ministry of Education and Science of Ukraine

Kyiv National Linguistic University

Department of Germanic and Finno-Ugrian Philology

Term Paper

English and Ukrainian Research Article Titles in Philology: Syntactic Characteristics

MARIYA SYDORENKO

Group PE 05-20

Germanic Philology and Translation Faculty

Research Adviser

Assoc. Prof.

SVITLANA PETRENKO

PhD (Linguistics)

Kyiv 2023

ДОДАТОК 3

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ (ТРЕТІЙ КУРС)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ЗАГОЛОВОК ЯК КОМПОНЕНТ АНГЛОМОВНИХ І УКРАЇНОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ	6
1.1. Основні комунікативні і змістові характеристики заголовків наукових статей ..	6
1.2. Синтаксичні особливості заголовків наукових статей	7
Висновки до Розділу 1	9
РОЗДІЛ 2. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ АНГЛОМОВНИХ І УКРАЇНОМОВНИХ НАУКОВИХ СТАТЕЙ З ФІЛОЛОГІЇ	11
2.1. Архітектоніка заголовків англomовних і українomовних статей з філології	11
2.2. Довжина заголовків англomовних і українomовних статей з філології	13
2.3. Порівняльний аналіз синтаксичних особливостей заголовків англomовних і українomовних статей з філології	14
2.3.1. Синтаксична структура одночастинних заголовків	14
2.3.2. Синтаксична структура двочастинних заголовків	15
2.3.3. Синтаксична структура багаточастинних заголовків	16
Висновки до Розділу 2	17
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	19
РЕЗЮМЕ	22
SUMMARY	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	24
ДОДАТОК А Вживання пунктуаційних знаків у двочастинних англomовних та українomовних заголовках	26
ДОДАТОК Б Довжина заголовків англomовних і українськомовних наукових статей з філології.....	27
ДОДАТОК В Синтаксична структура англomовних та українськомовних одночастинних заголовків.....	28

ДОДАТОК 4

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ЗМІСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ (ЧЕТВЕРТИЙ КУРС)

CONTENTS

INTRODUCTION	4
CHAPTER 1. INAUGURAL ADDRESS AS A GENRE OF POLITICAL DISCOURSE	6
1.1. Genres in political communication	6
1.2. Functional characteristics of inaugural addresses	7
1.3. Linguistic characteristics of inaugural addresses	9
Conclusions to Chapter 1	11
CHAPTER 2. LINGUISTIC FEATURES OF J. BIDEN'S INAUGURAL ADDRESS	12
2.1. Thematic word groups	12
2.2. Lexico-grammatical choices	14
2.3. Emotionally neutral and emotionally coloured lexis	17
Conclusions to Chapter 2.....	19
GENERAL CONCLUSIONS	21
RÉSUMÉ	24
РЕЗЮМЕ	25
REFERENCES	26
APPENDIX A Lexical structure of J. Biden's inaugural address	29

ДОДАТОК 5

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ І ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. (б. д.). *Тлумачний словник української мови*. <http://www.inmo.org.ua/sum.html>

Електронна версія "Словника української мови" (СУМ) у одинадцяти томах, першого великого тлумачного словник, який охоплює лексичний і фразеологічний склад української літературної мови від І. Котляревського до кінця 1970-х років.

2. Кочерган, М. П. (2001). *Вступ до мовознавства*. Видавничий центр "Академія".

У підрозділі "Методи дослідження мови" (с. 11–17) подано короткий опис основних методів лінгвістичних досліджень.

Стане в пригоді під час розробки методики дослідження.

3. Мартинюк, А. П. (2007). *Основи наукових досліджень у лінгвістиці*. ХНУ імені В. Н. Каразіна.

Містить опис основних методів лінгвістичних досліджень. Стане в пригоді під час розробки методики дослідження.

4. Національна академія наук України. (2019). *Український правопис*. Наукова думка. <http://www.inmo.org.ua/pravopys-2019.html>

Електронна версія нової редакції «Українського правопису». Викладено правила правопису та деталізовані правила пунктуації сучасної української мови.

Незамінний на етапі роботи над текстом науково-дослідної роботи.

5. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. (б. д.). *Словник української мови online*. <http://www.inmo.org.ua/sum.html>

Фундаментальний академічний тлумачний словник української мови у 20 томах, містить тлумачення основних значень і відтінків значень реєстрових слів, наголос і найважливіші граматичні форми, стилістичні ремарки, приклади вживання. У 2022 році вийшов друком тринадцятий том словника.

Стане в пригоді під час роботи над текстом науково-дослідної роботи та при підготовці до її захисту.

6. Український мовно-інформаційний фонд НАН України. (б. д.). "Словники України" онлайн. <https://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>

Містить повний перелік усіх граматичних форм реєстрових лексичних одиниць. Подано синонімічні ряди з семантичними, стилістичними і граматичними ремарками і типовими контекстами. Незамінний на етапі роботи над текстом науково-дослідної роботи.

ДОДАТОК 6

РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. **Grafiati** <https://www.grafiati.com/uk/>

Сервіс автоматичного оформлення бібліографічних посилань і створення списків використаних джерел. Дозволяє генерувати бібліографічні посилання та створювати списки використаної літератури за різними стандартами. Також, містить правила і приклади оформлення бібліографічних описів у позатекстовому списку використаної літератури.

Стане в пригоді на етапі укладання і редагування списку використаної літератури.

2. **Literature searching explained**
https://library.leeds.ac.uk/info/1404/literature_searching/14/literature_searching_explained

Надано рекомендації щодо пошуку наукової літератури. Стане у пригоді під час пошуку літератури з теми дослідження.

3. **Microsoft 365. (2018, July 17). Add a Table of Contents in Word [Video]. YouTube.** <https://www.youtube.com/watch?v=PgwS6Y8wvMs>

Надано рекомендації щодо створення автоматичного змісту в текстовому редакторі Microsoft Word. Стане у пригоді під час технічного оформлення тексту курсової роботи.

4. **Service Commitment – University of Melbourne. (2015, March 12). Presenting Effectively [Video]. YouTube.**
<https://www.youtube.com/watch?v=pNIO5KkIq7Y>

Проаналізовано передумови успішної доповіді. Надано поради щодо підготовки успішної доповіді, зокрема грамотної організації змісту, ефективної манери виступу і вдалої комп'ютерної презентації.

Стане у пригоді під час підготовки до захисту курсової роботи.

5. **University English Hub (2021, January 23). Avoid bad PowerPoint Slides for your conference presentation. [Video]. YouTube.**
https://www.youtube.com/watch?v=hU_rJqMoRIU

Надано рекомендації щодо створення ефективних комп'ютерних презентацій, вказано типові помилки у оформленні слайдів, продемонстровано приклади вдалих і невдалих слайдів.

Стане у пригоді під час створення комп'ютерної презентації.

ДОДАТОК 7

ЗРАЗКИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ РІЗНИХ ВИДІВ НАУКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

<i>Вид літературного джерела</i>	<i>Приклад оформлення бібліографічного опису в списку використаних джерел</i>
Книга одного автора	<p>Вихованець, І. Р. (1988). <i>Частини мови в семантико-граматичному аспекті</i>. Наукова думка.</p> <p>Березенко В. М. (2017). <i>Порівняльна типологія англійської та української мов (практикум)</i>. Вид. центр КНЛУ. http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/1424</p> <p>Beard, A. (2000). <i>The Language of Politics</i>. Routledge.</p>
Книга двох-двадцяти авторів	<p>Кам'янець, А. Б., & Некряч, Т. Є. (2010). <i>Інтертекстуальна іронія і переклад: Монографія</i>. Видавець Карпенко В. М.</p> <p>Воронкова, В. Г., Беліченко, А. Г., Мельник, В. В., & Ажажа, М. А. (2009). <i>Етика ділового спілкування: навч. посібник</i>. Магнолія-2006.</p> <p>Svartvik, J., & Leech, G. (2006). <i>English: One Tongue, Many Voices</i>. Palgrave Macmillan.</p> <p>Quirk, R., Greenbaum, S., Leech, G., & Svartvik, J. (2000). <i>A Comprehensive Grammar of the English Language</i>. Longman.</p> <p>Kyrysiuk, A., Kapranov, Y., Izotova, N., Korolyova, A., Shutova, M., Savchuk, R., Gnezdilova, Y., Babelyuk, O., & Cherkhava, O. (2022). <i>Language. Culture. Discourse: Monograph</i>. (V. Vasko, Ed.). PC TECHNOLOGY CENTER. http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/handle/787878787/3020</p>

Книга за редакцією	<p>Пономарева О. Д. (Ред.). (2001). <i>Сучасна українська літературна мова</i>. Либідь.</p> <p>Aarts, B., Close, J., Leech, G., & Wallis, S. (Eds.). (2013). <i>The Verb Phrase in English: Investigating Recent Language Change with Corpora</i>. Cambridge University Press.</p>
Книга без автора	<p><i>Merriam-Webster's collegiate dictionary</i> (11th ed.). (2003). Merriam-Webster.</p> <p>Merriam-Webster. (б. д.). <i>Merriam-Webster.com dictionary</i>. https://www.merriam-webster.com/</p>
Частина книги	<p>Півторак, Г. П. (1990). З історії власних імен. В Русанівський, В. М. (Ред.) <i>Культура української мови: Довідник</i> (с. 143–168). Либідь.</p> <p>Beddor, P. S. (2012). Perception grammars and sound change. In M.-J. Solé & D. Recasens (Eds.), <i>The initiation of sound change: production, perception and social factors</i> (pp. 37–55). John Benjamins.</p>
Стаття в журналі	<p>Бориско, Н. Ф. (2011). Методика формування іншомовної фонетичної компетенції. <i>Іноземні мови</i>, (3), 3–14.</p> <p>Калита, А. А., & Бурка, Н. А. (2022). Енергетичний вплив комунікативних чинників на засоби мовленнєвої поведінки підлітка. <i>Закарпатські філологічні студії</i>, 21(1), 168–176. https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.31</p> <p>Капранов, Я. В., Черхава, О. О., Грищук, Ю. В., Івановська, Б. О., & Волошина, О. В. (2022). Комп'ютерне опрацювання результатів вільного асоціативного експерименту (на основі отриманих від англійців і поляків реакцій на стимули із семантикою резилентності). <i>Вісник КНЛУ. Серія Філологія</i>, 25(1), 43–56. https://doi.org/10.32589/2311-0821.1.2022.263095</p> <p>Haoming, L. (2019). A Stylistic Analysis of Donald Trump's</p>

	<p>Inaugural Address. <i>Studies in Literature and Language</i>, 19(3), 75–80. http://dx.doi.org/10.3968/11407</p> <p>So, C. K. & Attina, V. (2014). Cross-language perception of Cantonese vowels spoken by native and non-native speakers. <i>Journal of Psycholinguistic Research</i>, 43(5), 611–630. https://doi.org/10.1007/s10936-013-9270-6</p> <p>Xie, X., Weatherholtz, K., Bainton, L., Rowe, E., Burchil, Z., Liu, L. & Jaeger, T. F. (2018). Rapid adaptation of foreign-accented speech and its transfer to an unfamiliar talker. <i>Journal of the Acoustical Society of America</i>, 143(4), 2013–2031. https://doi.org/10.1121/1.5027410</p>
Тези доповідей	<p>Валігура, О. Р. (2023, 18–19 травня). Сучасні підходи до фоносемантичних досліджень. <i>"Ad orbem per linguas. До світу через мови"</i>. Матеріали Міжнародної науково-практичної відеоконференції "Наративи сучасної України у світовій геополітиці" (с. 41–43). Київ, Київський національний лінгвістичний університет. https://www.knlu.edu.ua/konferentsii-i-seminary.html</p>
Дисертація	<p>Гнезділова, Я. В. (2021). <i>Когнітивно-дискурсивні моделі англомовної маніпулятивної метакомунікації</i> [Неопублікована дисертація доктора філологічних наук]. Київський національний лінгвістичний університет.</p> <p>Коломієць, Т. В. (2020). <i>Педагогічні технології формування фахової комунікативної компетентності студентів фармацевтичних спеціальностей у закладах вищої освіти</i> [Дисертація доктора філософії, Національний медичний університет імені О. О. Богомольця]. IRBNMU http://ir.librarynmu.com/handle/123456789/4324</p>
Автореферат дисертації	<p>Кротенко, Л. Б. (2015). <i>Мовні засоби реалізації категорії зв'язності в американських та українських постмодерністських художніх текстах (кін. ХХ – поч. ХХІ ст.)</i> [Автореф. дис. канд. філол. наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова].</p>

	ENPUIR. https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7147
Електронний ресурс	Davis, M. (2008–). <i>The Corpus of Contemporary American English (COCA)</i> . https://www.english-corpora.org/coca/ Boersma, P., & Weenink, D. (2023). <i>Praat: doing phonetics by computer</i> (Version 6.3.10). http://www.praat.org/

ДОДАТОК 8

ЗАСОБИ ТЕКСТОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В НАУКОВІЙ ПРАЦІ

<i>Мовленнєва функція</i>	<i>Мовні засоби</i>
Послідовність викладу	по-перше, по-друге, по-третє з одного боку, з іншого боку насамперед, вдругоряд, наостаток передусім почнемо з того, що спочатку також тепер далі одночас після того, як нарешті на закінчення
Ступінь вірогідності повідомлення	очевидно безумовно без сумніву безперечно напевне певно певна річ звичайно (як) відомо мабуть
Послідовність у часі	спочатку, потім, тепер насамперед перш ніж після того, як одночасно наприкінці
Причина і наслідок, умова і наслідок	якщо..., то оскільки тому

	<p>(а) відтак позаяк таким чином внаслідок завдяки тому, що у зв'язку з тим, що через те, що в результаті з цього впливає це пов'язано з це має свою причину в тому отже зважаючи на те, що з огляду на те, що з огляду на викладене вище зважаючи на викладене вище це спричиняється / викликається тим, що це залежить від того, що</p>
Співставлення, протиставлення	<p>так само, як і як..., так і (а) проте але навпаки в той же час однак втім</p>
Доповнення, уточнення	<p>водночас зокрема крім того щоправда наприклад як-от цебто разом з тим точніше зауважимо</p>
Узагальнення, висновок	<p>отже таким чином виходить, що відтак</p>

	<p>виходячи з вище сказаного узагальнюючи сказане з розглянутого можна зробити такі висновки. зважаючи на викладене вище, звідси звідси висновок з цього випливає підсумовуючи,</p>
Ілюстрація до сказаного	<p>наприклад ... покажемо це на ... наведемо кілька прикладів. опишемо кілька випадків, коли ...</p>
Перехід до нової думки	<p>розглянемо ... перейдемо до ... ще одне:</p>

ДОДАТОК 9

МОВНІ ЗАСОБИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ПРИ ЦИТУВАННІ ТА ПЕРЕКАЗІ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

<i>Цитування</i>	<i>Переказ</i>
К. писав / пише: "..."	К. уважав / стверджував, що ...
Як пише / писав К.: "..."	К. гадав, що ...
Як твердив ще К.: "..."	К. показав, що ...
Як підкреслює К.: "..."	К. вказує на...
Згідно з К.: "..."	Автор наголошує на ...
Згідно з уявленнями К.: "..."	К. виділяє / відзначає / гадає / зазначає / підкреслює / пропонує / рекомендує / розрізняє / стверджує / уважає, що ...
Говорячи словами К.: "..."	
На думку К.: "..."	За К., ...
К. гадає, що "..."	За словами К., ...
Як (справедливо) відзначив К.: "..."	На думку К., ...
К. вважає, що у цьому віці "..."	З точки зору К., ..
К. зазначав з цього приводу, що "..."	Згідно з К. / концепцією авторів,...
К. так характеризує ... : "..."	К. вбачає головну причину ... в ...
"..., – відзначає К., – ... "	К. дійшов висновку, що ...
"..., – читаємо у К., – ... "	У цій статті автор доходить висновку, що ...
"..., – резюмує К., – ... "	Якщо йти за К., то ...
Можна навести такі слова К.: "..."	
У К. знаходимо таку цитату: "..."	К. зазначав / зазначає з цього приводу, що ...
Причину цього К. бачить у тому,	К. у своїй книзі "... зазначає, що ...

<p>що "..."</p> <p>К., проте, відстоює іншу точку зору, згідно з якою "..."</p>	
---	--

ДОДАТОК 10

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Венгринюк, М. І. (2014). Прагматика вторинних науково-технічних текстів (на матеріалі заголовків наукових статей нафтогазового спрямування). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 4(76), 166–169. <http://eprints.zu.edu.ua/id/eprint/13984>
- Курило, Л. В. (2016). Структурні і стилістичні характеристики англомовних наукових статей. *Іноземні мови*, (1), 18–23. <https://doi.org/10.32589/im.v0i1.122583>
- Сорока, Л. П. (2013). Особливості створення заголовків у процесі підготовки PR-текстів для інтернет-видань. *Наукові записки Інституту журналістики*, 53, 268–272. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizh_2013_53_57
- Траченко, О. М. (2009). Заголовок як ономастичний знак особливого типу. *Іноземна філологія*, (121), 161–164.
- Юлдашева, Л. (2016). Заголовок як особлива номінативно-предикативна одиниця. *Філологічний часопис*, (1), 87–93. <https://doi.org/10.31499/2415-8828.1.2016.138073>
- Яхонтова, Т. В. (2009). Структурно-композиційні особливості сучасної англомовної наукової статті. *Мовознавство*, (6), 51–58. <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/183437>
- Afful, J. B. A., & Ankomah, C. (2020). Deconstructing applied linguistics conference paper titles: A syntactic analysis. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 16(3), 1219–1236. DOI: 10.17263/jlls.803669 <https://ir.ucc.edu.gh/xmlui/handle/123456789/6526>
- Alcaraz, M. A., Mendez D. I. (2016). When astrophysics meets lay and specialized audiences: titles in popular and scientific papers. *Journal of language and communication*, 3(2), 133–146. <http://hdl.handle.net/10045/60150>
- Diao, J. A. (2021). Lexical and syntactic study of research article titles in Library Science and Scientometrics. *Scientometrics*, 126, 6041–6058. <https://doi.org/10.1007/s11192-021-04018-6>
- Soler, V. (2007). Writing titles in science: An exploratory study. *English for Specific Purposes*, 26(1), 90–102. DOI:10.1016/J.ESP.2006.08.001